

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Právnická fakulta

Vladimír Holec

Právní aspekty potlačování pirátství

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Právní aspekty potlačování pirátství* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 25.10.2013

Vladimír Holec

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce JUDr. Ondřeji Svačkovi, Ph. D. za jeho vedení, spolupráci a cenné rady při vytváření této práce.

Současně bych také rád srdečně poděkoval členům své rodiny za podporu, kterou mi poskytovali po celou dobu mých studií.

„Nemohou nás zastavit – my známe mezinárodní právo.“

Jamma Ali, somálský pirát

Obsah

Seznam zkratek	7
Úvodem.....	8
1 Exkurz do historie pirátství	10
2 Oblasti postižené současným pirátstvím.....	14
2.1 Jihovýchodní Asie.....	14
2.2 Adenský záliv a východní Afrika	15
2.3 Nárůst pirátství v oblasti západní Afriky	16
3 Fenomén pirátství v mezinárodním právu	18
3.1 Vývoj v kodifikaci mořského práva.....	18
3.2 Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu	20
3.2.1 Základní pojmy mořského práva	21
3.2.2 Definice pirátství podle UNCLOS	24
3.3 Vztah pirátství k ozbrojené loupeži na moři	28
4 Prostředky boje s pirátstvím a ozbrojenou loupeží na moři podle současného mezinárodního práva.....	31
4.1 Právní rámec UNCLOS	31
4.1.1 Povinnost spolupracovat při potírání pirátství.....	31
4.1.2 Zabavení pirátské lodi nebo letadla	32
4.1.3 Právo na prohlídku lodi	33
4.1.4 Právo na pronásledování bez přerušení	34
4.2 Právní rámec SUA	36
4.3 Další úmluvy použitelné vzhledem ke stíhání pirátství	37
4.3.1 Mezinárodní úmluva proti braní rukojmí (1979).....	38
4.3.2 Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu (1999)	39
4.3.3 Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (2000)	39
4.4 Rezoluce OSN vzhledem k situaci v Somálsku	40
5 Potírání pirátství v rámci regionálních iniciativy	43
5.1 Dohoda o regionální spolupráci při potírání pirátství a ozbrojené loupeži proti lodím v Asii ⁴³	
5.2 Džibutská pravidla	44
6 Otázky výkonu trestní jurisdikce v případech pirátství a ozbrojené loupeže na moři.....	47
6.1 Uplatnění universální jurisdikce	47
6.2 Uplatnění dalších jurisdikčních principů	48
6.3 Určení místa soudu	49
6.3.1 Trestní stíhání na základě transferových dohod	51
6.4 Zacházení se zadrženými	52

7	Obrana plavidel před útoky pirátů	54
7.1	Koordinované námořní operace	54
7.2	Ochrana plavidel opatřeními nestátního charakteru	56
7.2.1	Zavádění pasivních obranných prvků	56
7.2.2	Použití aktivních prostředků obrany	57
7.2.3	Využití soukromých námořních bezpečnostních služeb	59
8	Piráctví v národní legislativě	61
8.1	Možnosti stíhání námořního pirátství v českém právu	61
	Závěrem.....	63
	Resumé	65
	Shrnutí.....	66
	Klíčová slova	67
	Key words.....	68
	Seznam použitých zdrojů	69
	Přílohy	78

Seznam zkratek

IMO	Mezinárodní námořní organizace (<i>International Maritime Organization</i>)
IMB	Mezinárodní námořní úřad (<i>International Maritime Bureau</i>)
CHS	Úmluva o volném moři 1958 (<i>Convention on the High Sea 1958</i>)
OSN	Organizace spojených národů (<i>United Nations</i>)
RB	Rada bezpečnosti OSN (<i>UN Security Council</i>)
UNCLOS	Úmluva OSN o mořském právu 1982 (<i>United Nations Convention on the Law of the Sea 1982</i>)
EEZ	Výlučná ekonomická zóna (<i>Exclusive economic zone</i>)
SUA	Úmluva o potlačování protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby 1988 (<i>Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation 1988</i>)
ReCAAP	Dohoda o regionální spolupráci při potírání pirátství a ozbrojené loupeži proti lodím v Asii (<i>The Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia</i>)
DCoC	<i>Code of Conduct Concerning the Repression of Piracy and Armed Robbery against Ships in the Western Indian Ocean and the Gulf of Aden</i>
CGPCS	Kontaktní skupina pro potírání pirátství při pobřeží Somálska (<i>Contact Group on Piracy off the Coast of Somali</i>)
EUNAVFOR	Námořní síly Evropské unie (<i>EU Naval Forces</i>)
IRTC	Mezinárodně doporučený tranzitní koridor (<i>Internationally Recommended Transit Corridor</i>)
TFG	Přechodná federální vláda Somálska (<i>Transitional Federal Government</i>)
PMSC	<i>Private Maritime Security Contractors</i>
VPD	<i>Vessel Protection Detachments</i>

Úvodem

Námořní pirátství patří k nejstarším deliktům, které mezinárodní právo zná. Pirátství na moři vždy představovalo závažnou hrozbu námořní dopravě a obchodu, a proto bylo s piráty odedávna zacházeno jako s nepřáteli celého lidského pokolení. Pohled na dnešní svět nám ukazuje, že ani civilizační pokrok moderní doby nevedl k vymýcení pirátství na moři. Naopak průběh posledních desetiletí jasně ukázal, že pirátství zůstává stále živým fenoménem.

Tématem této práce je problematika pirátství z poněkud širšího pohledu. Delikt pirátství se totiž dotýká celé řady problematických aspektů, které se budu v této práci snažit vytyčit a rozebrat z hlediska současného práva. Cílem této práce bude nastínit otázky, jež je třeba v souvislosti s potíráním námořního pirátství řešit, a nabídnout odpovídající řešení v rámci současného legislativního rámce. Závěrem bych měl dojít k ověření hypotézy, zda lze při využití současného mezinárodně-právního rámce s pirátstvím úspěšně bojovat.

Vzhledem k zřejmému nedostatku české odborné literatury k tomuto tématu, je tato diplomová práce založena především na studiu cizojazyčných pramenů. Při zpracování jsem využil řadu dostupných bibliografických i elektronických zdrojů, jakož i relevantních právních pramenů a dokumentů mezinárodních organizací, včetně souvisejících rezolucí Rady bezpečnosti OSN.

Práce je rozdělena do osmi hlavních kapitol. V první části práce nejprve provedu historický úvod do problematiky pirátství na moři. Cílem přitom není poskytnout vyčerpávající přehled dějin pirátství, ale ukázat jak problém pirátství provází lidstvo již od jeho civilizačních počátků. Zaměřuji se zde pouze na specificky významná období v různých zeměpisných oblastech, čímž se snažím ukázat, že pirátství už od jeho počátků představovalo fenomén s globálním dosahem.

Druhá kapitola je věnována současnému pohledu na problematiku. Představuji nejohroženější geografické oblasti a analyzuji faktory, které ke vzniku fenoménu pirátství v těchto oblastech přispívají. Dále se zde zabývám vývojem v poslední dekádě, zejména vzhledem ke třem nejvíce postiženým oblastem a dopadem některých přijímaných opatření.

Pro hlubší studium problematiky pirátství v mezinárodním právu je třeba se nejprve seznámit s některými základními pravidly mořského práva. Proto se ve třetí kapitole zabývám kromě evolučního vývoje pravidel mořského práva také některými základními pojmy, bez jejichž znalosti nelze ve studiu problematiky pirátství pokračovat. Zároveň v této části

představuji pojem pirátství z hlediska současného mezinárodního mořského práva a dále se zabývám jeho vztahem k ozbrojené loupeži na moři.

Následující čtyři kapitoly představují hlavní část této práce. V této části se postupně věnuji rozboru dostupných právních pramenů vzhledem k pirátství. Zároveň se snažím vytyčit právní rámec, jehož je možné při potírání pirátství využít. K problematice pirátství nebo ozbrojené loupeže na moři se vztahuje celá řada dokumentů. Při jejich studiu postupuji od těch univerzálně použitelných přes opatření spíše regionálního charakteru, včetně příslušných opatření mezinárodních organizací a rozhodnutí Rady bezpečnosti vzhledem k situaci v Somálsku.

Jelikož konečným účelem nastíněného právního rámce je úspěšné provedení trestního stíhání a potrestání pachatelů pirátství nebo ozbrojené loupeže, budu se v další části zabývat zbývajícími otázkami spojenými s výkonem trestní jurisdikce. Především způsoby mezistátní spolupráce na trestním stíhání a postihu pachatelů, problematikou určení soudu a některým lidsko-právním otázkám souvisejícím se zacházením se zadrženými osobami.

Sedmá kapitola je věnována problematice ochrany plavidel před útoky pirátů a námořních lupičů. V této kapitole analyzuji problematické aspekty některých opatření, která jsou v souvislosti s potíráním pirátství na moři zaváděna. K těmto opatřením patří jak prosazování práva a pořádku na mořích prostřednictvím námořních sil, tak prostředky obrany civilních plavidel nezávisle na vnější pomoci. Zařazení této kapitoly má posloužit k vytvoření celkového pohledu na problematiku potírání pirátství také z jiného úhlu. Zaměřuji se na specifická praktická řešení převážně preventivního charakteru, u kterých se snažím nalézat jejich právní dopady v rovině domácího i mezinárodního právního řádu.

Závěrečná kapitola této práce bude věnována otázkám kriminalizace pirátství na národní úrovni a jejímu vztahu k mezinárodnímu právnímu řádu, abych následně provedl studii možností stíhání námořního pirátství nebo ozbrojené loupeže v českém právním řádu.

1 Exkurz do historie pirátství

Povrch planety Země je ze dvou třetin tvořen vodní plochou. Cesta po vodě proto nabízela ideální alternativu k obchodním karavanám putujícím po suché zemi. Plavba několikanásobně snížila dobu potřebnou pro transport a přitom umožnila najednou převézt větší a těžší náklad, než by bylo možné převézt po souši. Propojenost moří a oceánů vytvořila důležité spojení pro regionální i mezikontinentální plavbu, zahrnující plavbu obchodní i vojenskou, migraci obyvatel, pašování i transkontinentální přenos chorob.¹ Piráti se na mořích objevili hned poté, co se na mořích objevili první lidé, stejně tak jako se loupeživé bandy vždy usídlily podél nových obchodních stezek. A od tohoto okamžiku se počíná i historie pirátství na moři.

Označení „pirát“ pochází z latinského „*pirata*“ označující útok nebo napadení. V řečtině se slovo „*peirata*“ užívalo k označení něčeho stojícího na pomezí suverenity, což souviselo se starořeckým dilematem, zda pirátství hodnotit jako akt válečný či spíše jako zločin na moři.² Za pirátství se odedávna považovalo přepadání vesnic na pobřeží, vynucování námořního mýta, loupežné přepadání lodí a unášení posádek pro výkupné nebo i vynucování výpalného od pobřežních osad.³

Existence prvních známých skupin pirátů se datuje do 14. století př. n. l. k oblasti jihozápadního pobřeží Malé Asie⁴, ačkoli prameny naznačují existenci pirátských skupin ještě mnohem dříve. V následujících stoletích se již zmínky o pirátech objevují v pramenech všech tehdejších vzdělaných civilizací po obou stranách Středozemního moře (Řecko, Egypt), což svědčí o tom, že již pro tyto rané společnosti představovalo pirátství problém hodný zaznamenání.

Nejednotnost a soupeření městských států starověkého Řecka vedlo tyto státy k dvojímu přístupu vůči pirátství. Zatímco jedni pirátství podporovali a aktivně provozovali jako zdroj bohatství a moci, druzí, z důvodu ochrany svých zájmů a námořní plavby, pirátství potírali. V této souvislosti stojí za zmínku aktivita Atén, které po nárůstu své námořní síly v 5 stol. př.

¹ KRASKA, James. *Contemporary Maritime Piracy: International Law, Strategy and Diplomacy at Sea*. Santa Barbara: Praeger, 2011, s. 2-3.

² Tamtéž, s. 6.

³ DOBY, Debra. Piracy Jure Gentium: The Jurisdictional Conflict of the High Seas and Territorial Waters. *Journal of Maritime Law and Commerce*, říjen 2010, roč. 41, č. 4, s. 565.

⁴ Skupina označovaná jako *Lukkánové* nebo *Lyciáni* usazená v stejnojmenné oblasti na jiho-východním pobřeží Malé Asie. Pro více informací např. KONSTAM, Angus. *Piracy: The Complete History*. Oxford: Osprey Publishing, 2008, s. 10-11 nebo *Who Were the Lycians?*[online] lycianturkey.com [citováno 26.5.2013]. Dostupné z <http://www.lycianturkey.com/who_were_the_lycians.htm>.

n. l. začaly s aktivním pronásledováním pirátů. Naopak Homér ve své *Odsseye* popisuje obyvatele Kréty jako notorické piráty.⁵

Za samostatnou kapitolu v boji s pirátstvím lze považovat dobu antického Říma. Z této doby také pochází velké množství pramenů, které střetnutí Římanů s piráty popisují. Kupříkladu slavný římský básník a právník Cicero ve svém díle *De Officiis* popisuje piráty jako osoby nenáležící k žádné právem vázané komunitě. Z toho důvodu ani jakýkoli smlouva uzavřená s pirátem nemusí být dodržena, a to bez následků, které právo za normálních okolností s porušením dohody stanovuje. Ze stejného důvodu nepočítá Cicero piráty ani mezi vojenské nepřátele Říma, protože i právoplatným nepřítelům musí být přiznána určitá práva a dohoda uzavřená s takovým nepřitelem má být dodržena. Proto Cicero konečně nazývá piráty „společnými nepřáteli všech“ (v latině „*communis hostis omnium*“⁶), kteří nemohou být počítáni ani mezi běžné zločince, protože nepřísluší k žádné právem vázané společnosti, ani nemohou být považováni za nepřátelské bojovníky, když nepatří k žádnému z právoplatných nepřátel.⁷

Římané byli jinak v boji s piráty velice úspěšní. Přijali proti-pirátské zákony (např. *lex Gabinia de piratis persequendis*) a shromáždili značné finanční i vojenské prostředky k očištění Středozemního moře od všech pirátů.⁸ Do historických análů se tak zapsala zejména výprava vedená Ciceronovým současníkem Pompeiem⁹ roku mezi lety 67 a 66 př. n. l., kterému se podařilo během krátké doby vyčistit téměř celé středomoří, zbytky pirátů zahnat na Sicílii a tam dovršit své tažení pobytím asi 10 tis. zbylých pirátů.¹⁰ Římské období tedy nebylo pro piráty příliš příznivé, a ačkoli se piráti v následujících letech do vod Středozemního moře vrátili, dokud byla římská říše schopná udržovat pověstný „*pax Romana*“, nepodařilo se pirátům zdaleka dosáhnout obnovení svého původního postavení. Toto relativně klidné období ukončil až úpadek říše a zánik její západní části, který znovu otevřel příležitosti pro nové pirátské výpravy.

⁵ KRASKA, James: *op. cit. sub 1*, s. 11-13.

⁶ CICERO, Marcus Tullius. *De Officiis*. Sv. III, č. 107. Dostupné z <http://archive.org/stream/deofficiiswithen00ciceuoft/deofficiiswithen00ciceuoft_djvu.txt>.

⁷ HELLER, Roazen. *The Enemy of All: Piracy and The Law of the Nations*. New York : Zone Books, 2009. s. 15-21.

⁸ KONSTAM, Angus: *op. cit. sub 4*, s. 20.

⁹ Gnaeus Pompeius Magnus nebo také „Pompeius Veliký“: úspěšný římský vojevůdce a politik. Dvakrát po sobě zvolen římským konzulem a po skončení svého mandátu v roce 67 př. n. l. jmenován velitelem námořních sil a pověřen tažením proti pirátům ve středomoří. Více informací např. BOATWRIGHT, Mary Taliaferro a kol. *Dějiny římské říše*. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 228-233.

¹⁰ KRASKA, James: *op. cit. sub 1*, s. 14.

S úpadkem římské éry začali pronikat na západoevropské pobřeží severští Vikingové. Nájezdy skupin Vikingů představovali od 8 stol. n. l. pravidelnou hrozbu osadám na pobřeží Anglie, Skotska, Irska i Francie. Pokud se seveřané rozhodli osadu od drancování ušetřit, požadovali od osadníků někdy úhradu tributu nazývaného „*danegeld*“.¹¹

K počátkům 16. stol. se váže, kromě osidlování Nového světa a nárůstu námořní dopravy mezi koloniemi v Americe a jejich koloniálními pány v Evropě, také vznik rozšíření nového fenoménu v oblasti pirátství, tzv. *privatýrství*. *Privatýr* může být charakterizován jako „legitimní pirát“. Panovník takovou osobu obvykle zplnomocnil výnosem nebo listinou a pověřil napadáním loďstva svých nepřátel. *Privatýrovi* a jeho posádce zato panovník garantoval imunitu a určitý podíl na získané kořisti. Tato praxe je opět zřejmým příkladem toho, jak mohl být faktický akt pirátství využit jako forma ozbrojeného boje s nepřítelem skrze způsobené ekonomické škody. Z pohledu mezinárodního práva proto byli tito *privatéři* považováni spíše za nepřátelské bojovníky než za piráty, nicméně velmi záleželo na aktuální praxi ostatních států.¹² Vysloužili *privatéři*, kterým panovník odebral pověření, se pak často stávali piráty a naopak, často se stávalo, že panovník nabídl pardonovat piráty, kteří se mu vzdají a pak takové najímal jako *privatýry* ke stíhání ostatních pirátů.

Pokud se v této kapitole zabýváme historií pirátství na moři, nelze se nezmínit i o období, ze kterého pochází asi nejvíce zažitá představa o podobě pirátství. Tzv. „zlatý věk“ trval v oblasti Karibiku pouze několik prvních dekád na začátku 18. stol. Soupeření mocností v Evropě a související roztříštění jejich vlivu v Karibiku, rozvázaly pirátům ruce a dovolily jim operovat z relativně bezpečných přístavů ve francouzské Tortuze, britského Port Royalu na Jamajce nebo později z Nassau na Bahamách. Z této doby pocházejí příběhy o legendárních pirátech, jako byli *Černovous*, *Bartholomew Roberts*, *Charles Vane*, *Černý Sam* a další.¹³

Ačkoli taktika a motivace pirátů se v průběhu věků měnily, společnou charakteristiku pro fenomén pirátství lze najít pro doby minulé i současné. Pirátství se vždy dařilo v dobách, kdy došlo k rozpadu nebo oslabení vlivu námořních mocností. Postupně se tak otázka boje s pirátstvím stává především otázkou poměrování politicko-ekonomických zájmů velkých

¹¹ Tamtéž, s. 15-16.

¹² Zatímco bojovník nepřítele bude mít status válečného zajatce a musí s ním být jednáno dle válečného práva, pirátovi žádný takový status nenáleží. Podle obecného obyčejového práva s ním mohlo být zacházeno podle úvahy, respektive podle domácího práva, toho, kdo ho zajal. Španělé tak například obvykle považovali zajaté anglické *privatýry* za piráty. Jako zajatce je pak buď využívali jako doživotní galejníky, či je rovnou pověsili na veřejně přístupných místech pro výstrahu ostatním. KRASKA, James: *op. cit. sub 1*, s. 28.

¹³ KONSTAM, Angus. *Pirates 1660-1730*. Oxford: Osprey Publishing, 2004. s. 5-6.

námořních hráčů. Se stíháním pirátů na moři jsou vždy spojeny obrovské výdaje (zejm. udržování válečného loďstva, pobřežní stráže apod.). Dokud tedy pirátská hrozba nedosáhla určité úrovně ohrožující vitální zájmy určitého státu, nebyla obvykle politická vůle k zorganizování proti-pirátské iniciativy ve větším rozsahu. Takové trendy lze vysledovat i v dnešním světě.

Tradiční mezinárodní právo odedávna označovalo piráty za nepřátele lidského pokolení (lat. *hostis generis humani*).¹⁴ Z toho vyplývalo oprávnění každého státu zasahovat proti pirátům na volném moři, zabavovat jejich lodě, soudit a trestat je.¹⁵ Tento koncept se stal základem pro úpravu universální jurisdikce v moderním mezinárodním právu.

¹⁴ Ačkoli jde o latinský termín obdobný tomu, který používali Římané (viz. Cicero), označení *hostis generis humani* používaná běžně v moderní literatuře, nelze zcela jasně vysledovat v žádném z antických pramenů. HELLER, Roazen: *op. cit. sub 8*, s. 23-24.

¹⁵ ŠTURMA, Pavel. *Černá vlajka pirátů znovu nahání strach? Opatření proti pirátství a ozbrojenému lupičství na moři na začátku 21. století*. *ipravnik.cz*. [online] 17. srpen 2009. [cit. 29. 5. 2013]. Dostupné z <http://www.ipravnik.cz/cz/novinky/art_6122/cerna-vlajka-piratu-znovu-nahani-strach-opatreni-proti-piratstvi-a-ozbrojenemu-lupicstvi-na-mori-na-zacatku-21-stoleti.aspx>.

2 Oblasti postižené současným pirátstvím

Přestože se již zdálo, že se námořní pirátství z povědomí širší veřejnosti i médií v posledních desetiletích vytratilo, skutečnost této představě neodpovídala. Mezinárodní námořní organizace (dále jen „IMO“) fungující pod záštitou OSN, která se od svého vzniku v roce 1948 zabývá mimo jiné i monitoringem pirátství na moři, označuje za nejvíce postižené oblasti Guinejský záliv (zejm. u pobřeží Nigérie), dále oblast Karibiku (zejm. v okolí Jamajky) a severovýchodní pobřeží Jižní Ameriky včetně pobřeží Brazílie, oblast jihovýchodní Asie (od Malackého průlivu, přes indonéské souostroví a Jihočínské moře až k Filipínám)¹⁶. Konečně od roku 2006 došlo k mohutnému rozvoji pirátství v oblasti západní Afriky¹⁷ (Adenský záliv, pobřeží Somálska a posléze i celá západní část Indického oceánu). Dvě posledně jmenované oblasti (Somálský poloostrov a jihovýchodní Asie) se dlouhodobě považují za nejvíce rizikové. Dle statistik IMO se v těchto regionech odehrají přes dvě třetiny z celosvětového počtu pirátských úroků. Z toho důvodu se budu dále zabývat především analýzou těchto oblastí.

2.1 Jihovýchodní Asie

V regionu jihovýchodní Asie došlo v polovině 90. Let minulého století k raketovému nárůstu pirátství a loupežných přepadení na moři. Tento trend dosáhl vrcholu v roce 2003 a 2004, kdy roční počet útoků atakoval hranici 150¹⁸, čímž se region dostal na pomyslné první místo v světovém žebříčku oblastí postižených pirátstvím. Tato neudržitelná situace vedla ke zformování regionální iniciativy (za účasti zejm. Singapuru, Malajsie, Indonésie a později i Thajska), které se během dvou následujících let podařilo výše uvedený počet útoků snížit asi na polovinu.¹⁹

¹⁶ Mapa oblasti se zaznamenanými incidenty v roce 2012 v příloze č. 1.

¹⁷ Zatímco v roce 2006 zaznamenala IMO pouze 31 útoků pirátů, nebo loupežných přepadení v celém východoafrickém regionu a celkově 53 útoků pro celý Indický oceán. V roce 2009 již bylo zaznamenáno celých 222 útoků, z valné většiny připisovaných somálským pirátům a lupičům, kteří se tak stali původci poloviny všech pirátských útoků na celém světě (celosvětově bylo v roce 2009 zaznamenáno 406 incidentů). GEISS, Robin, PETRIG, Anna. *Piracy and Armed Robbery at the Sea: The Legal Framework for Counter-piracy Operations in Somalia and Gulf of Aden*. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 7-8; IMO Doc. MSC.4/Circ.98 *Reports on acts of Piracy and Armed Robbery against Ships - Annual report 2006*. 13.4.2007; IMO Doc. MSC.4/Circ.152 *Reports on acts of Piracy and Armed Robbery against Ships - Annual report 2009*. 29.3.2009.

¹⁸ IMO Doc. MSC.4/Circ.81 *Reports on acts of Piracy and Armed Robbery against Ships - Annual report 2004*. 5.5.2005.

¹⁹ Ze statistik IMO vyplývá, že k převážné většině útoků dojde v oblasti přístavů a teritoriálních vod pobřežních států, což odpovídá i geografickému rozložení oblasti. Pouze malá část se odehraje v mezinárodních vodách.

Z geografického hlediska je třeba dále poznamenat, že tento region je pro rozvoj pirátství ideální. Celá oblast je velmi hustě osídlena, geografie je velice členitá s velkým množstvím malých ostrovů, nachází se zde velké množství malých přístavišť a v oblasti se pohybuje enormní množství plavidel. V průplavech je limitována rychlost plavby. Toto jsou faktory, které téměř znemožňují jakékoli monitorování regionu a výrazně pomáhají pirátům zaútočit na vytipované cíle a následně bezpečně uniknout. Zkušenost z této oblasti nicméně ukazuje, že i cílevědomá spolupráce regionální úrovně je schopná účinně zasáhnou při potlačení pirátství a ozbrojených přepadení na moři. Ačkoli tyto cenné zkušenosti poskytly podnět pro podobný přístup u pobřeží Somálska, zůstávají obě tyto oblasti značně rozdílné.²⁰

2.2 Adenský záliv a východní Afrika

V regionu východní Afriky se stala hlavním ohniskem pirátství oblast somálského pobřeží (v literatuře se běžně označuje jako „Africký roh“). Tato oblast zahrnuje kromě samotných pobřežních vod Somálska také Adenský záliv, Arabské moře a západní část Indického oceánu.²¹ Pirátství a loupežné přepady na moři se zde začínají rozvíjet od počátku 90. let minulého století, kdy došlo k rozpadu funkčních vládních struktur v Somálsku, a země upadla do občanské války mezi různými kmenovými skupinami.²² Ze statistik IMO²³ je zřejmé, že ke značnému nárůstu incidentů dochází již od stažení mezinárodních sil v roce 1995. K exponenciálnímu nárůstu pak dochází od roku 2006, kdy tento region předstihl v počtu útoků oblast jihovýchodní Asie. Po několik následujících let se zde odehrávala více než polovina celosvětového počtu incidentů.

Přestože geografie pobřeží není pro pirátské útoky tak vhodná, jako v případě jihovýchodní Asie, absence efektivní vlády způsobila, že se pirátské skupiny za podpory místních kmenových vůdců usídlily přímo v pobřežních přístavech nebo jejich okolí. Pirátství se zde stalo výnosným byznysem a obdržené výkupné posloužilo kromě obživy místních

Z toho důvodu spadá většina těchto incidentů pod definici ozbrojené loupeže na moři a nikoli pod pirátství podle mezinárodního práva. Viz. kap. 3.

²⁰ KRASKA, James: *op. cit. sub 1*, s. 45.

²¹ Mapa zaznamenaných incidentů v roce 2012 v příloze č. 2.

²² DERSSO, Solomon Ayele. *The Somalia conflict: Implications for Peacemaking and Peacekeeping Efforts*. ISS Paper No. 198. Pretoria: Institute for Security Studies, říjen 2009, s. 6.

²³ IMO. Doc. MSC.4/Circ.193. Reports on acts of Piracy and Armed Robbery against Ships - Annual report 2012. 2. 4. 2012.

obyvatel k pohádkovému zbohatnutí pirátských vůdců i jako potenciální zdroj pro financování napojených teroristických skupin²⁴.

Ačkoliv vládní autority v regionu nebyly sto nárůst pirátství zbrzdit a zastavit, od roku 2009 dochází k postupnému poklesu zaznamenaných incidentů. Tento pokles je v první řadě přičitatelný mezinárodní iniciativě zajišťující bezpečnost na moři vojenskou silou. V druhé řadě pak přijetím opatření k zajištění aktivní i pasivní obrany plavidel, o kterých bude pojednáno dále. V souvislosti s tím, byla diskutována i možnost použití střelných zbraní.²⁵

Výsledky přijatých opatření jsou dnes skutečně patrné. V roce 2012 stáli somálští piráti pouze za 99 útoky, což představuje asi 65% pokles oproti předchozímu roku 2011 (286 útoků).²⁶ Za první dvě čtvrtletí roku 2013 bylo dosud zaznamenáno pouhých devět incidentů!²⁷ Na tomto čísle se však kromě výše uvedených opatření promítla i probíhající monzunová sezóna, která pirátské operace znemožnila. I přes takto výrazný pokles však nelze oblast ani zdaleka považovat za bezpečnou. Somálští piráti stále zadržují 68 osob a 4 plavidla.²⁸

2.3 Nárůst pirátství v oblasti západní Afriky

Region západní Afriky (Nigérie, Benin, Togo, Pobřeží Slonoviny) je tradičně třetím pirátstvím nejvíce postiženým regionem na světě.²⁹ Politická nestabilita států v regionu rozvoji pirátství přispívá, přesto zde však nedochází k žádnému raketovému nárůstu a počty útoků v dlouhodobém měřítku stagnují nebo rostou jen mírně. O tom, že tuto oblast nelze zdaleka považovat za bezpečnou svědčí i 64 útoků minulý rok³⁰ a zatím 22 útoků za toto

²⁴Existují omezené důkazy napojení pirátů na určité ozbrojené nestátní skupiny v Somálsku. Zejména na skupinu Al-Shabab, která je považována za teroristickou organizaci mimo jiné i Spojenými státy. PRIDDY, Alice, CASEY-MASLEN, Stuart. *Counterpiracy under International Law*. Geneve: Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, srpen 2012, s. 8. Dále také: SYAL, Rajeev, TOWNSEND Mark. *Somali pirate ransoms could fund terrorists* [online]. guardian.co.uk, 1. listopadu 2009 [citace: 20.5.2013]. Dostupné na <<http://www.guardian.co.uk/world/2009/nov/01/pirate-ransoms-could-fund-terrorists>>.

²⁵ Užívání střelných zbraní posádkou k obraně lodi přináší řadu bezpečnostních i právních problémů, proto IMO od takového postupu důrazně odrazuje. Zacházení se zbraněmi vyžaduje zvláštní výcvik, který námořníci, jako civilisté, běžně nemají. Použití střelných zbraní navíc může způsobit vystupňování agrese útoku pirátů, kteří jsou často vyzbrojeni i nebezpečnějšími prostředky. Více IMO Doc. MSC.1/Circ.1333. *Recommendations to Governments for preventing and suppressing piracy and armed robbery against ships*. 26.6.2009. Právní otázkou zbraní na palubě komerčních lodí se budu dále zabývat v kapitole 8.

²⁶ IMO: *op. cit. sub 24*.

²⁷ IMB Piracy Reporting Centre – News and Figures [online]. icc-ccs.org [citace: 28.7.2013]. Dostupné na <<http://www.icc-ccs.org/piracy-reporting-centre/piracynewsfigures>>.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ Mapa regionu se zaznamenanými incidenty v roce 2012 v příloze č. 3.

³⁰ IMO: *op. cit. sub 27*.

pololetí.³¹ Aktuální zprávy o incidentech za rok 2012 a 2013 již naznačují, že Guinejský záliv překonal v počtu útoků somálskou oblast.³² S ohledem na úspěšnost akcí ve východní Africe, lze tedy předpokládat, že oblast západní Afriky zaujme v blízké době druhou příčku mezi nejohroženějšími regiony.

³¹ IMB. Piracy Reporting Centre – News and Figures [online]. [icc-ccs.org](http://www.icc-ccs.org) [citace: 10.7.2013]. Dostupné na <<http://www.icc-ccs.org/piracy-reporting-centre/piracynewsfigures>>.

³² COWELL, Alan. *West Africa Piracy Exceeds Somali Attacks, Report Says*. [online]. [nytimes.com](http://www.nytimes.com), 18.6.2013 [citace: 20.7.2013]. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2013/06/19/world/africa/west-african-piracy-exceeds-somali-attacks-report-says.html?_r=0>.

3 Fenomén pirátství v mezinárodním právu

S piráty bylo po staletí zacházeno jako s *hostes humani generis* – nepřáteli lidského pokolení.³³ Podle nepsaného mezinárodního obyčejového práva, mohl na volném moři pirátskou loď, bez ohledu na její vlajku, zadržet jakýkoli stát a obdobně mohl také piráty, bez ohledu na jejich státní příslušnost, soudit.³⁴ Tento koncept ustanovuje tzv. univerzální jurisdikci pro věci pirátství, která ve své podstatě platí stále. Nicméně ohledně vymezení jednání, které lze za „pirátské“ považovat, již v právní doktríně a jurisprudenci jednota nepanovala. Definování pirátských činů i jejich trestání se spoléhalo na národní právní řády, které byly poplatné potřebám a politickým zájmům jednotlivých států. Důsledkem toho historicky panovala relativní divergence ohledně definování a přístupu k pirátství. Tak například britské common law podle Blackstona³⁵ považovalo za pirátství: „*spáchání takového činu loupení či drancování na volném moři, který by, pokud by byl spáchán na pevnině, byl pokládán za těžký zločin.*“³⁶ Právě bohatá historie anglického proti-pirátského práva, ilustrující úspěšnost jednotného právního přístupu, byla předlohou pro moderní řešení problému pirátství.³⁷ Nejednotnost definice pirátství v mezinárodním právu odstranila až kodifikace mořského práva z poloviny 20. století. Zároveň tak bylo kodifikováno i starobylé obyčejové právo univerzální jurisdikce pro specifické „zločiny“ na volném moři.

3.1 Vývoj v kodifikaci mořského práva

Až do poloviny dvacátého století bylo mořské právo tvořeno převážně nepsanými obyčejí. Rostoucí různorodost zájmů mnohých států se střetávala s potřebou zajištění určité stability v mezinárodních vztazích skrze kodifikaci mezinárodního mořského práva. Tato kodifikace přitom vycházela z původního obyčejového práva. Mořské právo tím nabylo podoby mezinárodního práva smluvního, účinného jen mezi smluvními stranami. Mimoto si kodifikační proces vyžádal i určité dílčí změny spojené s psanou formou pravidel, která

³³ KONTOROVICH, Eugene. *Piracy and International Law*. globallawforum.org. [Online] 8. únor 2008. [citace: 15. leden 2012.] Dostupné na

<<http://www.globallawforum.org/ViewPublication.aspx?ArticleId=96>>.

³⁴ PELLEGRINO, Francesca. Historical and Legal Aspects of Piracy and Armed Robbery Against Shipping. *Journal of Maritime Law & Commerce*. červenec 2012, roč. 43, s. 433.

³⁵ Sir William Blackstone významný britský právník, soudce a politik 18. století. Autor *Komentářů k právu anglickému*.

³⁶ DUBNER, Barry Hart. *The Law of International Sea Piracy*. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 1980, s. 41.

³⁷ BENTO, Lucas. Toward an International Law of Piracy Sui Generis: How the Dual Nature of Maritime Piracy Law Enables Piracy to Flourish. *Berkeley Journal of International Law*, 2011, roč. 29, č. 2, s. 401-402.

obvykle požaduje vyšší míru preciznosti a detailu ve své formulaci, než jakou poskytovalo původní obyčejové právo. Některá pravidla byla také zavedena zcela nově s cílem zohlednit aktuální potřeby mezinárodního práva - tzv. progresivní vývoj mezinárodního práva.³⁸

První kodifikační pokusy proběhly pod záštitou Společnosti národů v dvacátých letech 20. stol. Shromáždění Společnosti národů pověřilo Radu svoláním expertní komise povolané k vytvoření kodifikačních návrhů. V oblasti mořského práva měla být zmíněna i problematika pirátství.³⁹ Nicméně návrh úmluvy o pirátství si nezískal dostatečnou podporu z důvodu panujícího přesvědčení o neaktuálnosti tohoto tématu a byl z programu kodifikační konference vyškrtnut.⁴⁰ Kromě toho tato konference v Haagu roku 1930 neuspěla ani při přijetí dalších pravidel. Neshody panovaly například u určení pásma pobřežních vod. Avšak dokumenty a rešerše připravené pro konferenci posloužili jako velmi cenné vodítko pro další vývoj.⁴¹

Po selhání pokusu společnosti národů se otázkou pirátského práva zabýval také výzkumný projekt Harvardské právnické fakulty z roku 1932. Cílem tohoto snažení bylo nezávislé vypracování dokumentu, který měl posloužit jako vodítko pro budoucí kodifikaci. Tento vysoce kvalitní dokument byl následně označován jako Harvardský návrh úmluvy o pirátství⁴². Široce pojatá analýza právní doktríny, praxe a judikatury zabývající se pirátstvím podle mezinárodního práva včetně zahrnutí nových prvků *de lege ferenda*, byla považována za vysoce precizní. Z toho důvodu měl také tento Harvardský návrh největší vliv pro vývoj pirátského práva ve 20. stol. a stal se předlohou pro stanovení pravidel v obou následujících kodifikacích mořského práva.⁴³

Konečně prvním úspěšným kodifikačním pokusem v oblasti mořského práva byla práce Komise pro mezinárodní právo ustanovené roku 1947 z rozhodnutí Valného shromáždění Organizace spojených národů. Výsledkem práce této komise bylo přijetí Ženevských úmluv o mořském právu z roku 1958⁴⁴, které představují první ucelenou kodifikaci mezinárodního

³⁸ TREVES, Tullio. *Law of the Sea*. mpepil.com [online]. April 2011 [citace: 17.6.2013]. odst. 11-12. Dostupné z <https://secure.sbg.ac.at/DanaInfo=.awxyCqukwquJn0z+subscriber_article?id=/epil/entries/law-9780199231690-e1186>.

³⁹ GEISS, Robin, PETRIG, Anna: *op. cit. sub* 18, s. 37.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ TREVES, Tullio: *op. cit. sub* 41, odst. 14.

⁴² Harvard Draft Convention on Piracy (1932).

⁴³ GEISS, Robin. PETRIG, Anna: *op. cit. sub* 18, s. 38-39.

⁴⁴ Geneva Conventions on the Law of the Sea (1958): 1. *Convention on the Territorial ae and Contiguous Zone*, 2. *Convention on the High Seas*, 3. *Convention on Fishing and Conservation of the Living Resources of the High Seas*, 4. *Convention on the Continental Shelf*, 5. *Optional Protocol of Signature concerning the Compulsory Settlement of Disputes*. Dostupné z <<http://treaties.un.org/Pages/Treaties.aspx?id=21&subid=A&lang=en>>.

mořského práva. Součástí těchto úmluv byly dohody o pobřežních vodách a přilehlé zóně, o volném moři, o rybolovu a zachování přírodních zdrojů, dále dohoda o kontinentálním šelfu a opční protokol o řešení sporů. Problematika pirátství byla zahrnuta do Úmluvy o volném moři (2. Convention on the High Seas, dále jako „CHS“) a to v pouhých šesti ustanoveních (články 14 až 21), která která byly převzaty z francouzského překladu Harvardského návrhu.⁴⁵ Nicméně již průběh samotné konference a následný připomínkový a ratifikační proces odhalil přetrvávající nejednotnost mezinárodního společenství ohledně některých otázek mořského práva i určité nedostatky v kodifikaci, které bylo třeba do budoucna odstranit. Předně nebyla dořešena otázka šířky pobřežního moře a nebyla ani jednoznačně stanovena vnější hranice kontinentálního šelfu. Nepodařilo se dohodnout také na obecné úpravě právního režimu mořských průlivů a mimo pozornost zůstal i problém hospodářského využívání přilehlé zóny, výlučné ekonomické zóny a využívání mořského dna pod volným mořem.⁴⁶ Přesto však dohody vstoupily v účinnost mezi lety 1962 až 1966. V současnosti se počet smluvních stran u těchto dohod pohybuje mezi 30 až 60 (např. CHS má v současnosti 63 smluvních stran⁴⁷). Jedním z důvodů proč tato kodifikace nedokázala získat podporu celého mezinárodního společenství, byl současně probíhající proces dekolonizace. Rozpad koloniálního systému vedl ke vzniku nových nezávislých států, které nedůvěřovaly mezinárodnímu právu vytvořenému jejich bývalými koloniálními pány, a na jehož vytvoření se nemohly samy také podílet.⁴⁸ Tyto faktory konečně vedly ke svolání třetí konference OSN o mořském právu v letech 1973-1982, jejímž výstupem měla být úmluva souhrnně řešící všechny otázky mořského práva.

3.2 Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu

Úmluva OSN o mořském právu⁴⁹ („UNCLOS“) byla přijata 10. prosince 1982 na konferenci v Montego Bay a vstoupila v účinnost k 16. listopadu 1994, tj. 12 měsíců po

⁴⁵ GEISS, Robin. PETRIG, Anna: *op. cit. sub* 18, s. 39.

⁴⁶ POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: C. H. BECK, 2011, s. 163.

⁴⁷ UN. Treaty Collection – Status of Treaties. Convention on High Seas.[online] treaties.un.org [citace: 17.7.2013]. Dostupné z <http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXI-2&chapter=21&lang=en>.

⁴⁸ TREVES, Tullio: *op. cit. sub* 41, odst. 16-17.

⁴⁹ United Nations Convention on the Law of the Sea (1982) též Convention of Montego Bay. V českém úředním překladu sděl. min. zahraničních věcí pod č. 240/1996 Sb. V současnosti má úmluva 165 smluvních stran. UN. Treaty Collection – Status of Treaties. United Nations Convention on the Law of the Sea. [online] treaties.un.org [citace: 17.7.2013]. Dostupné z

založení šedesáté ratifikační listiny. Mezi smluvními stranami tato úmluva nahradila původní Ženevské dohody (1958), nicméně mezi státy, které k úmluvě nepřistoupily, platí i nadále právní režim původních Ženevských dohod. Problematice pirátství se UNCLOS věnuje v článcích 100 až 107, které byly pouze s mírnými úpravami přebrány z původní Úmluvy o volném moři (1958)⁵⁰. UNCLOS představuje souhrnnou kodifikaci mořského práva reflektující dosavadní psané i obyčejové mezinárodní právo.

Ačkoliv se zdá, že mezinárodní mořské právo má dnes převážně smluvní podobu, tradiční zvykové právo hraje stále určitou roli. Nikoli všechny otázky mořského práva byly zahrnuty do UNCLOS, případně do předchozích Ženevských dohod, a nikoli všechny státy jsou smluvními stranami těchto úmluv. Z toho důvodu také poslední odstavec preambule k UNCLOS potvrzuje určitou přetrvávající úlohu obecného mezinárodního práva, když deklaruje, že: „*záležitosti, které nejsou upraveny touto Úmluvou, budou se i nadále řídit pravidly a zásadami obecného mezinárodního práva*“.⁵¹

Studium problematiky pirátství na moři vyžaduje určitou znalost mezinárodního mořského práva, které stanovuje předpoklady pro stíhání pirátů na volném moři i v teritoriálních vodách, proto se v následující části práce věnuji jak současné právní úpravě definice pirátství podle UNCLOS, tak dalším vybraným aspektům mořského práva, jejichž znalost je pro další zkoumání otázky pirátství nezbytná.

3.2.1 Základní pojmy mořského práva

1. Pobřežní moře (*territorial sea*)

Pobřežní moře nebo též teritoriální moře nebo pobřežní vody, je pásmo mořských vod, které přiléhá k pevninskému území a vnitřním vodám pobřežního státu a v případě souostrovního státu k jeho souostrovním vodám.⁵² Podle čl. 3 UNCLOS je každý stát oprávněn stanovit šíři svého pobřežního moře až po hranici nepřesahující dvanáct námořních mil⁵³ měřených od základních linií (*baseline* – linie největšího odlivu podél pobřeží, zakreslená v námořních mapách, čl. 5 UNCLOS). Na toto území se vztahuje svrchovanost pobřežního státu stejně jako na vzdušný prostor nad pobřežním mořem, jakož i na jeho

<http://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?&src=TREATY&mtdsg_no=XXI~6&chapter=21&Temp=mtdsg3&lang=en#1>.

⁵⁰ Srov. *Convention on the High Seas (1958)*, čl. 14-22.

⁵¹ TREVES, Tullio: *op. cit. sub 41*, odst. 55-59.

⁵² POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan: *op. cit. sub 49*, s. 162.

⁵³ 1 námořní míle odpovídá 1,852 kilometru.

mořské dno a podzemí (čl. 2 UNCLOS). Pobřežní moře spadá plně do jurisdikce pobřežního státu, který v něm vykonává svou výlučnou policejní a správní moc.

V pobřežním moři platí v zájmu zajištění svobody plavby právo pokojného proplutí (*right of innocent passage*) podle čl. 17 a n. UNCLOS. Cizí lodě obchodní i válečné mohou tedy bez zvláštního svolení pobřežního státu, proplouvat jeho pobřežním mořem jen tehdy, pokud vykonávají právo pokojného proplutí a za podmínek stanovených ve výše citovaných ustanoveních UNCLOS. Jinak si cizí loď musí vždy předem opatřit od pobřežního státu zvláštní svolení. Toto pravidlo však platí i pro lodě cizích států, které vykonávají patroly na volném moři a chtějí pronásledovat plavidlo podezřelé z pirátství do teritoriálních vod přímořského státu.⁵⁴ Projíždějící lodě musí navíc dodržovat celní, zdravotní a plavební předpisy pobřežního státu.⁵⁵

2. Přilehlá zóna (*contiguous zone*)

Čl. 33 UNCLOS vymezuje pásmo, ve kterém je pobřežní stát oprávněn provádět kontrolu nezbytnou k zabránění porušování jeho celních, finančních, přistěhovaleckých nebo zdravotnických předpisů na jeho území nebo v pobřežním moři, a trestání takových porušení. Toto pásmo, označované jako přilehlá zóna, se nesmí prostírat dále než 24 námořních mil od základních linií. Tedy při stanovení maximální šířky pobřežního moře na 12 mil, může přilehlá zóna tvořit pásmo o maximální šířce také 12 námořních mil.

Přilehlá zóna již nespadá do svrchovanosti pobřežního státu a pobřežní stát zde tedy nemůže ani vykonávat svou jurisdikci (kromě případů podle čl. 33 výše uvedených).⁵⁶ S ohledem na ustanovení čl. 55 UNCLOS se přilehlá zóna považuje za součást výlučné ekonomické zóny pobřežního státu a řídí se ve smyslu čl. 58 UNCLOS právním režimem volného moře.

3. Výlučná ekonomická zóna (*exclusive economic zone*)

Výlučná ekonomická zóna („EEZ“) je oblast nacházející se za pobřežním mořem a k němu přilehlá, která podléhá zvláštnímu právnímu režimu (čl. 55 UNCLOS). Šířku EEZ může stanovit pobřežní stát s tím, že zóna nesmí být širší než 200 námořních mil od základních linií

⁵⁴ V souvislosti s tímto bylo v minulosti diskutováno tzv. obrácené právo na pronásledování (*reverse hot pursuit*). Toto právo by umožňovalo vojenským lodím pronásledujícím plavidlo podezřelé z pirátství, pronásledovat toto plavidlo z volného moře do teritoriálních vod cizího státu. V současnosti však neexistuje žádné mezinárodní smluvní ani obyčejové právo, které by tuto výjimku umožňovalo. Z toho důvodu by dnes bylo pokračování v pronásledování v pobřežních vodách, bez předchozího souhlasu pobřežního státu, považováno za narušení územní svrchovanosti pobřežního státu a ve svém důsledku i jako přestupek proti mezinárodnímu právu. GEISS, Robin, PETRIG, Anna: *op. cit. sub 18*, s. 67-68.

⁵⁵ POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan: *op. cit. sub 49*, s. 162.

⁵⁶ DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. vydání. Praha : Leges, 2011, s. 300.

(čl. 57 UNCLOS). EEZ leží mimo jurisdikci pobřežního státu s ohledem na dříve uvedená ustanovení o pobřežním moři a přilehlé zóně. Nicméně pobřežnímu státu náleží v EEZ výkon určitých svrchovaných práv podle čl. 56 UNCLOS (průzkumu a využívání přírodních zdrojů, mořského dna, podzemí a vod nad nimi ležících, jejich uchování a hospodaření s nimi, a pokud jde o jiné činnosti týkající se hospodářského průzkumu a využívání zóny - výroba energie pomocí vody, proudů a větrů).

V EEZ platí svoboda plavby lodí, přeletu letadel, kladení podmořských kabelů a potrubí. Využití živých zdrojů v EEZ může pobřežní stát povolit i cizím státům.⁵⁷ Ve smyslu čl. 58 UNCLOS se právní režim EEZ jinak řídí režimem volného moře.

4. Volné moře (*high sea*)

Souvislé mořské plochy za hranicemi pobřežního moře, souostrovních nebo vnitrozemských vod se označují jako volné moře (čl. 86 UNCLOS). Charakteristickým znakem volného moře je, že v jeho oblasti nemůže žádný stát vykonávat svou svrchovanost (čl. 89 UNCLOS), čímž volné moře slouží ke společnému užívání všech států (*res communis omnium*).⁵⁸ Toho též vyplývá, že žádný stát si nemůže kteroukoli oblast volného moře přisvojit (*res extra commercium*).⁵⁹

Volné moře je otevřeno všem státům (pobřežním i vnitrozemským) a požívají na něm svobody plavby, přeletu, kladení podmořských kabelů a dálkových potrubí, budování umělých ostrovů, svobodu rybolovu a vědeckého výzkumu (čl. 87 UNCLOS). Při jejich užívání je však třeba dbát práv a zájmů ostatních států. Lodě plující na volném moři podléhají výlučné jurisdikci státu, pod jehož vlajkou plují (čl. 92 UNCLOS). Každý stát je navíc povinen účinně uplatňovat svou jurisdikci a kontrolu ve správních, technických a sociálních záležitostech nad loděmi, které plují pod jeho vlajkou (čl. 94). Z toho důvodu se lodě plovoucí na moři někdy obrazně označují jako plovoucí území.⁶⁰

5. Pirátská loď

Definice pirátské lodi podle čl. 103 UNCLOS označuje za pirátské ty lodě, *kteřé jsou osobami, pod jejichž skutečnou kontrolou se nacházejí, určeny k spáchání některého z činů podle čl. 101*. To platí i tehdy, pokud byl již čin spáchán a plavidlo se stále nachází pod kontrolou těchto pirátů.

⁵⁷ DAVID, Vladislav a kol.: *op. cit. sub 59*, s. 301.

⁵⁸ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2008, s. 250-251.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan: *op. cit. sub 49*, s. 169.

Tradiční obyčejové mezinárodní právo vycházelo z určité právní konstrukce, podle které loď provozující pirátství ztratila příslušnost státu, pod jehož vlajkou se původně plavila, čímž ztratila i ochranu svého státu a byla vydána pravomoci kteréhokoli státu, který ji na volném moři zadržel.⁶¹ Nicméně současná kodifikace mořského práva tuto fikci zcela nereflektuje. S ohledem na čl. 104 si loď může ponechat svou státní příslušnost i přesto, že se přeměnilo v pirátskou loď, přičemž režim zachování nebo ztráty státní příslušnosti určuje vnitrostátní právo státu vlajky. Pirátská loď se z toho důvodu nepovažuje za loď bez státní příslušnosti, pokud ztráta ochrany vlajky není zakotvena v příslušných ustanoveních práva státu, kde byla loď registrována. Pirátská loď tedy ztrácí způsobilost být subjektem výlučné jurisdikce státu vlajky, protože účast této lodě na pirátském aktu zakládá možnost uplatnění universální jurisdikce kterýmkoli státem, nicméně plavidlo si zachovává příslušnost ke státu, který původně registraci udělil.⁶²

Z praktického pohledu však činí největší potíže vlastní identifikace plavidla jako pirátské lodě ve smyslu citovaného ustanovení čl. 103. Například v oblasti Adenského zálivu není neobvyklé, pokud je posádka lodi ozbrojena. Původně rybářské plavidlo se může snadno během chvíle proměnit v pirátskou loď, přičemž identifikování pirátské lodě nelze spolehlivě zjistit, dokud nedojde k samotnému pirátskému útoku.⁶³ A naopak v případě prozrazení, mohou piráti snadno smést stopy a „změnit“ plavidlo zpět na rybářské tím, že jednoduše hodí zbraně do moře.

Konečně je nutno upozornit, že aktu pirátství se může dopustit kromě lodi též letadlo, jak vyplývá z ustanovení článku 101 UNCLOS. Z toho důvodu vše, co se v této práci píše o pirátské lodi, platí obdobně i pro pirátská letadla.

3.2.2 Definice pirátství podle UNCLOS

Článek 101 UNCLOS definuje pirátství jako následující činy:

(a) jakýkoli protiprávní čin násilí nebo zadržení anebo jakýkoli loupežný čin spáchaný k soukromým účelům posádkou nebo cestujícími soukromé lodi nebo soukromého letadla namířené:

(i) na volném moři proti jiné lodi nebo letadlu anebo proti osobám nebo majetku na jejich palubě;

⁶¹ ŠTURMA, Pavel: *op. cit. sub 16.*

⁶² KRASKA, James: *op. cit. sub 1, s. 131-132.*

⁶³ GEISS, Robin, PETRIG, Anna: *op. cit. sub 18, s. 65.*

(ii) proti lodi, letadlu, osobám nebo majetku v místě, které nepodléhá jurisdikci žádného státu;

(b) jakýkoli čin dobrovolné účasti při použití lodi nebo letadla, jestliže ten, kdo se jich dopouští, ví o skutečnostech, které vtiskují této lodi nebo tomuto letadlu charakter pirátské lodi nebo letadla;

(c) jakýkoli čin, který má za účel podněcovat nebo úmyslně usnadňovat čin uvedený v pododst. (a) nebo (b).

Naplnění této definice je klíčovým předpokladem pro možnost uplatnění universální jurisdikce podle článku 105 UNCLOS. Aby bylo možné jednání kvalifikovat jako pirátství podle mezinárodního práva je třeba kumulativního naplnění těchto předpokladů:

1. Protiprávní čin násilí, zadržení nebo loupeže

Musí jít o čin protiprávní spočívající v násilí, zadržení nebo loupeži. Tato formulace umožňuje stíhání i takového jednání, které nemá samo o sobě loupežnou povahu, ale zahrnuje alespoň prvek násilí nebo omezení svobody osoby. Tyto prvky však budou zřejmě ve většině případů naplněny současně.

2. Soukromý účel

Čin musí být motivován určitým soukromým účelem (*private end*). Za soukromý účel lze mimo individuálního prospěchu v jakékoli formě považovat zřejmě i jiný soukromý zájem než ten motivovaný vlastním prospěchem. Soukromý účel lze tedy definovat značně široce. V tradičním mezinárodním právu byl pro zločin pirátství požadován úmysl loupit (lat. *animus furandi*), tedy úmysl loupežným nebo jiným násilným donucením získat přímý majetkový prospěch.⁶⁴ S ohledem na široký výklad pojmu soukromý účel, je tedy zřejmé, že *animus furandi* je pouze jednou z možných variant soukromého účelu. Proto pro naplnění požadavků čl. 101 UNCLOS nebude *animus furandi* nezbytným znakem. Soukromý účel totiž může být stejně tak naplněn i jiným jednáním, které nesměřuje k přímému majetkovému obohacení. Podobně se vyjadřuje komentář Komise pro mezinárodní právo k Návrhu článků mořského práva z roku 1956, který specifikoval soukromý účel tak, že: „*samotný animus furandi není*

⁶⁴ K vývoji koncepce *animus furandi* jako skutkového znaku pirátství podle tradičního mezinárodního práva možno srovnat např.: Rozhodnutí Judicial Committee of the Privy Council ze dne 26.6.1934, *In Re Piracy Jure Gentium* [1934] A.C. 586. Dostupné z <<http://www.uniset.ca/other/cs5/1934AC586.html>>.

nutně vyžadován, pokud byl pirát ke svému jednání dohnán osobní záští nebo touhou po pomstě, a nikoli výlučně svým vlastním zájmem na zisku.“⁶⁵

Odborná diskuse byla vedena také ohledně toho, zda pod soukromý účel lze podřadit i politicky motivovaný čin, a tedy zda je možné i takové jednání považovat za pirátství podle čl. 101.⁶⁶

3. Požadavek dvou lodí

Ustanovení čl. 101 odst. a) vyžaduje, aby pirátský akt byl spáchán *posádkou nebo cestujícími soukromé lodi nebo soukromého letadla* a přitom směřoval proti jiné lodi nebo letadlu. Pirátským tedy může být jen takové jednání, kde posádka jedné lodi zaútočí na jinou loď. Současně může být útočící lodí jediné loď *soukromá*, nikoli státní loď. Státní loď se nemůže pirátským dopustit. Určitou výjimku z požadavku dvou lodí a užití soukromé lodě představuje čl. 102 UNCLOS, který stanoví, že za pirátský se považuje i jednání podle čl. 101 spáchané válečnou nebo státní lodí, které se zmocnila vzbouřená posádka. V tomto případě se nevyžaduje účast druhé lodi a činy spáchané touto státní nebo válečnou lodí se posuzují, jako by je spáchala soukromá loď.

Mimo případ převzetí státní lodi vzbouřenou posádkou, není v jiných případech, kdy dojde k obsazení plavidla „zevnitř“ (tz. obsazení plavidla jeho vlastní posádkou nebo pasažéry) naplněn požadavek dvou plavidel, a proto takové jednání nebude podle převládajícího přesvědčení považováno za pirátský, jak tomu bylo již v citovaném případě Achille Lauro.⁶⁷ Důvodem pro odlišné vnímání těchto dvou velice podobných situací je fakt, že v případě obsazení lodi „zevnitř“ dochází k jednání výlučně v oblasti jurisdikce státu

⁶⁵ Komentář k čl. 39. International Law Commission. *Articles concerning the Law of the Sea with commentaries 1956*. Dostupné z

<http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/8_1_8_2_1956.pdf>.

⁶⁶ K této problematice více v případě *Achille Lauro* (1985). Palestiniští ozbrojenci, kteří se vydávali za pasažéry, obsadili a zajali posádku italské lodi Achille Lauro s úmyslem donutit izraelskou vládu k propuštění vězňů z izraelských vězení. Při incidentu byl pro výstrahu zavražděn jeden z pasažérů. Později byli únosci zajati a souzeni jako teroristé. Uvedené jednání nebylo považováno za pirátský ve smyslu čl. 101 UNCLOS, když jednak nebyl naplněn požadavek dvou lodí a zároveň bylo jednání únosců politicky motivované (nesledovalo soukromý účel). Tento incident tedy nebyl považován za pirátský ve smyslu mezinárodního práva. Naopak v případě *Castle John v NV Mabeco* (1986), belgický soud rozhodl, že plavidlo vezoucí členy organizace Greenpeace se svým útokem na holandskou loď dopustilo pirátského činu, když útok, jako násilný akt, byl veden za účelem prosazení osobního názoru členů hnutí Greenpeace a nikoli projevem jejich politického přesvědčení. SHEARER, Ivan. *Piracy* [online]. mpepil.com [citace: 23.4.2013]. Dostupné z

<http://www.mpepil.com/subscriber_article?script=yes&id=/epil/entries/law-9780199231690-e1206&recno=1&searchType=Quick&query=piracy>.

⁶⁷ BENTO, Lucas: *op. cit. sub 40*, s. 421.

vlajky, pod kterou je obsazená loď registrována. Jednání neobsahuje mezinárodní prvek a spadá tak do národní jurisdikce státu vlajky, podle níž bude trestnost jednání posuzována.⁶⁸

Jako zcela aktuální se nabízí také otázka, zda může být za pirátské jednání považován i útok proti namířený ropné plošině nebo jinému podobnému zařízení.⁶⁹ Aby tomu tak mohlo být, musela by mít i pevná plošina na moři stejný status jako loď ve smyslu ustanovení čl. 101 UNCLOS, jinak by opět nemohl být naplněn požadavek dvou lodí. Pevná plošina však takový status nemá. UNCLOS zná pouze pirátství mezi dvěma loděmi a odpovídající ustanovení, které by pevnou plošinu v moři postavilo na roveň lodi, chybí. Navíc mají tyto stavby také odlišný právní režim. Na rozdíl od principu vlajky u plavidel, zůstává plošina vždy ve výlučné jurisdikci státu, v jehož EEZ nebo kontinentálním šelfu se nachází. Právní režim umělých ostrovů, zařízení a staveb (tedy i zmíněné ropné plošiny) umístěných v EEZ je stanoven čl. 60 UNCLOS (popř. u zařízení v kontinentálním šelfu čl. 80). UNCLOS jasně stanovuje, že pobřežní stát si zachovává výlučnou jurisdikci nad takovými zařízeními, včetně jurisdikce, pokud jde o celní, finanční, zdravotnické, bezpečnostní a přistěhovalecké předpisy.⁷⁰ Kromě výlučné jurisdikce, připadá pobřežnímu státu ještě možnost stanovení ochranného pásma kolem těchto zařízení až do šíře 500 metrů, ve kterém může provádět náležitá opatření směřující k zajištění jak bezpečnosti plavby, tak těchto zařízení.⁷¹ Všechny lodě jsou povinny tato pásma respektovat.⁷² Shrnout lze tedy tak, že dle současného mezinárodního práva nelze útok na ropnou plošinu posuzovat jako pirátství ve smyslu čl. 101 UNCLOS. Nicméně jelikož si pobřežní stát zachovává jurisdikci nad takovou stavbou podle čl. 60, bude oprávněn postihovat nebezpečná jednání na nebo proti plošině na základě tohoto titulu. Podobně bude oprávněn zasáhnout náležitým způsobem proti narušitelům ochranného pásma plošiny (zřejmě včetně jejich zatčení a transportu na pevninu), pokud svým jednáním ohrožují bezpečnost plavby nebo samotné plošiny, čímž porušují povinnost stanovenou čl. 60(6) UNCLOS.

4. Oblast volného moře nebo oblast nepodléhající jurisdikci žádného státu

Aby bylo možné jednání posuzovat jako pirátství ve smyslu čl. 101 UNCLOS, musí k němu dojít na volném moři nebo v oblasti, která nepodléhá jurisdikce žádného státu.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Akce členů organizace Greenpeace proti ruské ropné plošině v Pečorském moři ze září 2013. Viz např. GUTTERMAN, Steve. *Russia charges Greenpeace activists with piracy* [online]. reuters.com, 2.10.2013 [citace: 14.10.2013]. Dostupné z <<http://www.reuters.com/article/2013/10/02/us-russia-greenpeace-idUSBRE99107520131002>>.

⁷⁰ Čl. 60(2) UNCLOS.

⁷¹ Čl. 60(4) a (5) UNCLOS.

⁷² Čl. 60(6) UNCLOS.

Spáchání pirátství je tímto ustanovením lokálně omezeno pouze na volné moře a oblasti mimo jurisdikci jakéhokoli státu. Avšak toto ustanovení je nutné vykládat ve spojení s čl. 58(2) UNCLOS, které rozšiřuje působnost ustanovení i na výlučnou ekonomickou zónu a nikoli pouze na volné moře.

Co se týče míst nepodléhající jurisdikci žádného státu, Komise pro mezinárodní právo dovodila, že se může nejspíše jednat o ostrov představující tzv. *terra nullius* nebo pobřeží neosídlené oblasti, tedy místa, mimo územní svrchovanost jakéhokoli státu.⁷³ Taková místa se však již na dnešní mapě světa nevyskytují, protože téměř každá část zeměkoule je již ovládána některým státem, s výjimkou Antarktidy a mořského dna pod volným mořem a jeho podloží⁷⁴, které podléhají zvláštnímu právnímu režimu.

5. Formy účastenství

Odstavce b) a c) čl. 101 kvalifikují jako pirátství i určité formy účastenství. Odst. b) předpokládá *dobrovolnou účastí jednajících při použití lodi* k pirátským účelům, pokud si je vědom skutečností, které vtiskují této lodi pirátský charakter (dle čl. 103 UNCLOS). Za piráta tedy nemůže být považován ten, jehož účast nebyla dobrovolná (byl donucen), ani ten, kdo nevěděl o skutečnostech podle čl. 103 UNCLOS (nevědomá účast). Pododst. c) pak rozšiřuje působnost definice o jednání, kterým účastník úmyslně podněcuje, nebo usnadňuje spáchání výše uvedených činů (jde tedy o určitou formu návodu, popř. pomoci).

3.3 Vztah pirátství k ozbrojené loupeži na moři

Podle statistik Mezinárodní námořní organizace se většina tzv. *pirátských* útoků, vyjma oblasti Somálska v letech 2009 až 2012, odehrává v pobřežních vodách nebo v přístavních oblastech.⁷⁵ Ve světle toho, jak je pirátství v současném mezinárodním právu definováno, je tedy zřejmé, že tyto útoky nemohou shora uvedenou definici pirátství naplnit pro nedostatek požadavku volného moře. Z toho důvodu na takové jednání nelze aplikovat universální jurisdikci podle čl. 105 UNCLOS, naopak jednání spadá výlučně do jurisdikce státu, v jehož pobřežních vodách ke skutku došlo. Tato jednání jsou v terminologii označována jako ozbrojená loupež na moři (*armed robbery at sea*).

⁷³ GEISS, Robin, PETRIG, Anna: *op. cit. sub 18*, s. 63.

⁷⁴ POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan: *op. cit. sub 49*, s. 137-138.

⁷⁵ V roce 2012 se celosvětově 66% útoků odehrálo mimo mezinárodní vody. V předchozích letech se v důsledku přesunu somálských pirátů dál od afrických břehů udála většina útoků na volném moři. Nicméně v ostatních regionech zůstal rozhodující podíl útoků v oblasti pobřežního moře a přístavů. IMO, *op. cit. sub 24*.

Mezinárodní právo vychází z rozumného předpokladu, že k výkonu jurisdikce nad oblastí spadající do územní svrchovanosti státu, může být obecně povolán jen tento stát. Jakým způsobem bude stát svou jurisdikci vykonávat, záleží pouze na něm. Ostatně je obvykle v zájmu každého státu, aby příslušným způsobem kriminalizoval a postihoval obdobné patologické jevy, ke kterým na jeho území dochází. Avšak tento koncept selhává tam, kde stát není vůbec schopen svoji autoritu na moři vynucovat, jako k tomu došlo v případě Somálska.⁷⁶

Současné mezinárodní právo prozatím neposkytuje definici ozbrojené loupeže na moři. Nicméně existuje několik dokumentů s mezinárodním dosahem, které se snaží skutkové znaky ozbrojené loupeže na moři vymezit. Jde především o dokumenty Mezinárodní námořní organizace nebo Dohodu o spolupráci při potírání pirátství a ozbrojené loupeže proti lodím v Asii („ReCAAP“).

Kodex pro vyšetřování zločinů pirátství a ozbrojené loupeže spáchaných proti lodím⁷⁷ definuje ozbrojenou loupež jako: „*jakýkoli protiprávní čin násilí nebo zadržení anebo jakýkoli loupežný čin nebo vyhrožování, jiný než akt pirátství, spáchaný k soukromým účelům a zaměřený proti lodi nebo osobám nebo majetku na palubě takové lodi ve vnitřních vodách státu, souostrovňích vodách nebo pobřežních vodách.*“ První zřejmou a již zmiňovanou odlišností oproti pirátství podle čl. 101 UNCLOS je fakt, že k jednání dochází na jiném místě. Tedy nikoli na volném moři nebo mimo jurisdikci kteréhokoli státu, nýbrž v oblasti, která spadá do jurisdikce pobřežního státu (vnitřní, souostrovňí a teritoriální vody). Druhou zvláštností ozbrojené loupeže je, že zřejmě nepožaduje naplnění kritéria dvou lodí. Zatímco čl. 101 UNCLOS výslovně požaduje jednání *proti jiné lodi*. Kodex požaduje pouze čin zaměřený *proti lodi*, přičemž jde o akt *jiný než akt pirátství*. Proto lze dovodit, že za ozbrojenou loupež lze považovat i násilná jednání, která jsou spáchána na palubě jediného plavidla.⁷⁸

⁷⁶ Ohledně Somálska přichází M. Bahar s myšlenkou, že pokud určitý stát skutečně naplňuje předpoklady tzv. padlého státu (*failed state*), pak nemůže mít ani vlastní pobřežní moře. Padlý stát bez efektivní vlády ztrácí svou státnost a přestává být státem, proto nemůže ani disponovat vlastním teritoriálním mořem podle UNCLOS, mezinárodní smlouvy mezi smluvními státy. Podle této teorie by se pak právní režim této oblasti odpovídal volnému moři nebo přinejmenším místu mimo jurisdikci kteréhokoli státu, čímž by se otevřel prostou pro uplatnění universální jurisdikce v případě pirátství. Nicméně tato teorie není mezinárodním společenstvím přijímána. DOBY, Debra: *op. cit. sub 3*, s. 576. Více: BAHAR, Michael. Attaining Optimal Deterrence at Sea: A Legal and Strategic Theory for Naval Anti-Piracy Operations. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 2006, roč. 40, č. 1.

⁷⁷ IMO. Resolution A.1025(26). *Code of Practice for the Investigation of Crimes of Piracy and Armed Robbery against Ships*. 2.12.2009.

⁷⁸ GEISS, Robin, PETRIG, Anna: *op. cit. sub 18*, s. 74-75.

Vymezení skutkových znaků ozbrojené loupeže na moři má svůj význam především z hlediska mezinárodní spolupráce při potírání pirátství. Přestože je definice ozbrojené loupeže, poskytnutá Mezinárodní námořní organizací v Kodexu, obecně přijímána a pracuje s ní i řada mezinárodně právních dokumentů, včetně rezolucí Rady bezpečnosti OSN („RB“), nelze ji považovat za mezinárodně právně závaznou. IMO nemá žádný mandát pro vytvoření mezinárodně závazné definice a příslušná mezinárodní smlouva, která by tak učinit mohla, dosud nebyla přijata. Teoreticky nelze hovořit ani o vytvoření závazné právní zvyklosti, když v mezinárodním společenství i mezi odbornou veřejností stále existují odlišné přístupy k této problematice. Účelem Kodexu pro vyšetřování bylo především vytvoření vodítek pro vyšetřování, předcházení a potlačování pirátství a ozbrojené loupeže, které jednotlivým státům pomohou vypořádat se s tímto problémem popř. vhodným způsobem zaplnit mezery ve vnitrostátní legislativě.

4 Prostředky boje s pirátstvím a ozbrojenou loupeží na moři podle současného mezinárodního práva

Současné mezinárodní právo poskytuje množství pramenů, z nichž je možné při boji s pirátstvím a ozbrojenou loupeží na moři vycházet. Předmětem mezinárodní spolupráce je především vyřešení otázky stanovení jurisdikce nebo spolupráce při kriminalizaci a trestním stíhání těchto jednání. Mimo právní rámec Úmluvy o mořském právu je třeba zmínit především také Úmluvu o potlačování protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby, a dále pak některé další mezinárodní úmluvy, které, ač nejsou explicitně zaměřeny na problematiku pirátství nebo ozbrojené loupeže, mohou být využity alespoň k nepřímému postihování pirátství, anebo jednání, které s pirátstvím souvisí. Na tomto místě dále také zařazují opatření Rady bezpečnosti OSN vzhledem k situaci v Somálsku, které jsou bezpochyby také iniciativou na mezinárodní úrovni, přestože jsou v tomto konkrétním případě směřovány výlučně k regionu Somálska a Afrického rohu.

4.1 Právní rámec UNCLOS

Úmluva o mořském právu představuje vskutku nejuniverzálnější nástroj pro stíhání pirátství na moři. Přesto však, v kontextu současných požadavků na stíhání pirátství a ozbrojené loupeže, tato úmluva zcela nepostačuje k řešení nastalé situace. Některé nedostatky již byly naznačeny v předchozí kapitole. Následující část se proto věnuje analýze dalších relevantních ustanovení. Vzhledem k definování pirátství v UNCLOS je zřejmé, že stíhání pirátství se omezuje pouze na akty spáchané na volném moři. Avšak, na druhé straně, UNCLOS poskytuje také určitá privilegia státům stíhajícím činy ozbrojené loupeže v jejich teritoriálních vodách (např. právo na pronásledování).

4.1.1 Povinnost spolupracovat při potírání pirátství

Východiskem pro stíhání pirátských aktů na volném moři je čl. 100 UNCLOS ustavující povinnost všech států spolupracovat při potírání pirátství, jak je definováno čl. 101. Komise pro mezinárodní právo ve svém komentáři vykládá odpovídající ustanovení ve smyslu mezinárodního závazku každého státu, který má v konkrétním případě možnost a příležitost, zasáhnout proti pirátství. Nesplnění tohoto závazku je možné považovat na nesplnění povinnosti vycházející z mezinárodního práva.⁷⁹ Naplnění povinnosti spolupráce zřejmě

⁷⁹ Komentář k čl. 38. International Law Commission. *Articles concerning the Law of the Sea with commentaries 1956*. Dostupné z

předpokládá přijetí odpovídající proti-pirátské legislativy v národních právních řádech smluvních států.⁸⁰ Nicméně explicitní závazek k vytvoření proti-pirátské legislativy UNCLOS neobsahuje. Naopak, faktem zůstává, že mnoho států pirátství buď vůbec nekriminalizuje, nebo se zdráhá přistoupit ke stíhání podle vlastních zákonů.⁸¹ Na to ostatně opakovaně upozorňovala i Rada bezpečnosti OSN.⁸²

4.1.2 Zabavení pirátské lodi nebo letadla

Ustanovení čl. 105 představuje mnohem více, než jak napovídá jeho název. Právě toto ustanovení je totiž obecným zakotvením principu universální jurisdikce nad pirátským plavidlem, tedy původního zvykového práva každého státu na volném moři stíhat, zadržet a sankcionovat pirátské zločiny.

Čl. 105 říká, že: „*na volném moři nebo na kterémkoli jiném místě, které nepodléhá jurisdikci žádného státu, může každý stát zabavit pirátskou loď nebo letadlo anebo loď nebo letadlo uchvácené piráty a jsoucí v jejich moci a zatknout osoby a zabavit majetek na palubě. Soudy státu, který provedl zabavení, mohou rozhodnout o sankcích, které mají být uloženy, jakož i o opatřeních, která mají být učiněna, pokud jde o tato letadla, lodě a majetek, s výhradou práv třetích stran jednajících v dobré víře.*“

Toto ustanovení v první větě opravňuje státy k zásahu proti pirátskému plavidlu nebo letadlu jeho zabavením, zatčením osob nebo zabavením majetku na jeho palubě. Takový zásah však nemůže být proveden na místě spadající do jurisdikce jiného státu. Soudy, jako odpovědné autority státu, který zásah provedl, jsou posléze oprávněny rozhodovat o uložení sankcí nebo jiných opatření. Toto ustanovení představuje výjimku z jinak platného pravidla výlučné jurisdikce státu vlajky domnělého pirátského plavidla a umožňuje kterémukoli státu vykonávat universální jurisdikci nad pirátským plavidlem bez ohledu na stát registrace lodi, národnost podezřelých osob, případných obětí nebo osob držených jako rukojmí.⁸³

Avšak obdobně jako v předchozím případě čl. 100, ani ustanovení článku 105 neukládá státům mezinárodního společenství výslovnou povinnost vykonávat tuto universální jurisdikci. Naopak se zdá, že konkrétní stát je sice oprávněn provést zásah pod záštitou universální jurisdikce, nicméně to, zda skutečně a jak k takovému zásahu přistoupí, záleží

<http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/8_1_8_2_1956.pdf>.

⁸⁰ KRASKA, James: *op. cit. sub 1*, s. 127-128.

⁸¹ BENTO, Lucas: *op. cit. sub 40*, s. 422.

⁸² Např. UN Security Council Resolution S/RES/1918 (2010) ze dne 27.4.2010.

⁸³ KRASKA, James: *op. cit. sub 1*, s. 132-133.

pouze na něm. Tím vzniká z hlediska efektivity potírání pirátství v mezinárodním právu poměrně kuriózní situace, kterou zcela jistě nelze považovat za kladnou. Státy mezinárodního společenství se sice v čl. 100 zavazují „v co největší míře spolupracovat“ při potírání pirátství, ale k výkonu opatření podle čl. 105 již povinni nejsou. Zkušenosti z minulosti přitom ukázaly, že se státy z nejrůznějších důvodů výkonu jurisdikce v konkrétních případech vyhýbaly.⁸⁴

V případě, že by došlo k zabavení podezřelé lodi nebo letadla bez dostatečných důvodů (*without adequate grounds*), bude stát, který zabavení provedl, odpovědný státu vlajky zadrženého plavidla za způsobenou škodu. Na tyto situace pamatuje čl. 106: „*Stát, který bez dostatečného důvodu zabavil loď nebo letadlo podezřelé z pirátství, je odpovědný státu, jehož státní příslušnost zabavená loď nebo letadlo měly, za všechny ztráty nebo škody zabavením způsobené.*“ Z toho důvodu stát, který chce uplatňovat mezinárodně právní prostředky k potírání pirátství, přitom musí postupovat s určitou obezřetností, jinak může nést právní odpovědnost za způsobenou škodu přímo vůči státu registrace poškozeného plavidla. Odpovědnostní vztah nevzniká vůči vlastníku plavidla, přepravci, ani vlastníku nákladu, ale přímo vůči státu vlajky poškozeného plavidla.⁸⁵

Konečně nutno poznamenat, že zadržení nebo zabavení lodě nebo letadla podezřelé z pirátství: „*může být provedeno pouze válečnými loděmi nebo vojenskými letadly anebo jinými loděmi a letadly, které jsou zřetelně označeny a lze je považovat za lodě nebo letadla ve státní službě a k tomuto účelu zmocněné.*“⁸⁶ Tím má být zaručeno, že zásahy proti plavidlům podezřelým z pirátství budou prováděny s největší obezřetností a současně s co nejmenší možností pro zneužití. V případě napadení obchodní lodě však nelze zpochybňovat právo takové lodi a její posádky na obranu proti pirátskému útoku, byť by došlo k zadržení a obsazení pirátského plavidla, pokud je následně toto plavidlo předáno jiné válečné lodi nebo autoritám pobřežního státu. Takové jednání posádky obchodní lodě není považováno za zadržení ve smyslu čl. 105.⁸⁷ Za zadržení by v tomto smyslu bylo považováno až převzetí pirátů válečnou lodí.

4.1.3 Právo na prohlídku lodí

Dalším z možných prostředků, které lze využít při boji s pirátstvím je provedení prohlídky lodí podle ustanovení čl. 110. Prohlídka lodí na volném moři může být provedena

⁸⁴ Tzv. catch-and-release, po zadržení a zabavení zbraní nebo jiného vybavení jsou zadržené osoby opět propuštěny, případně jsou transportovány a vysazeny na pobřeží bez dalšího stíhání.

⁸⁵ KRASKA, James: *op. cit. sub 1*, s. 133.

⁸⁶ Článek 107 UNCLOS.

⁸⁷ Komentář k čl. 45. International Law Commission: *op. cit. sub 76*.

pouze válečnou lodí nebo jinou lodí ve státní službě, která je k tomu státem pověřena, přičemž tato loď musí být zřetelně a jasně označena, aby bylo zřejmé, že jde o loď vykonávající státní službu. Válečná loď může přirozeně vykonat takovou prohlídku i bez souhlasu státu, pod jehož vlajkou podezřelá loď pluje.⁸⁸ Ustanovení se *mutatis mutandis* opět použije i na vojenská letadla.⁸⁹ Provedení prohlídky má být zjištěna totožnost lodi, ohledně které existuje důvodné podezření, že je používána k provozování pirátství, obchodu s otroky, k provozování neoprávněného vysílání, nebo že je bez státní příslušnosti, anebo svou skutečnou státní příslušnost skrývá. Tím právo na prohlídku slouží nejen k potírání pirátství, ale i jiných závadných činností.

Ke zjištění totožnosti a prohlídce dokladů lodi, vyšle válečná loď člun pod vedením důstojníka. Trvá-li podezření i po prohlídce dokladů, může být přistoupeno k další prohlídce paluby lodi, avšak při zachování co největší ohleduplnosti.⁹⁰

Pokud byla prohlídka provedena bez důvodného podezření (*without reasonable grounds*) a zadržená loď se nedopustila žádného činu, který vznik takového podezření ospravedlňoval, vzniká mezi státem válečné lodi a zadrženou lodí odpovědnostní vztah obdobně jako v případě neoprávněného zabavení podle čl. 105 a 106. Podle ustanovení čl. 110(3) zde však nárok na odškodnění všech utrpěných ztrát a škod vzniká přímo zadržené lodi, nikoli státu její registrace.

4.1.4 Právo na pronásledování bez přerušení

Právo na pronásledování bez přerušení (*right of hot pursuit*) podle čl. 111 je dalším prostředkem, který umožňuje stíhání plavidel podezřelých z pirátství nebo ozbrojené loupeže. Výkon tohoto práva náleží pobřežnímu státu, jehož příslušné orgány se důvodně domnívají, že se cizí loď v oblasti jurisdikce pobřežního státu (vnitrozemské a souostrovňové vody, v pobřežním moři nebo i v přilehlém pásmu) dopouští porušování právních předpisů tohoto státu. Zcela jistě lze za takové porušování považovat i akty podobné pirátství a ozbrojenou loupež (tedy pokud pobřežní stát taková jednání kriminalizuje).

Právo na pronásledování opravňuje pobřežní stát k pronásledování podezřelé lodi i mimo hranice jeho pobřežního moře a přilehlého pásma, za podmínky, že pronásledování bylo zahájeno ještě uvnitř jurisdikce pobřežního státu, a že nebylo přerušeno. Avšak pronásledování plavidla v přilehlé zóně může být zahájeno pouze pro porušení předpisů, k

⁸⁸ KRASKA, James: *op. cit. sub 1*, s. 136.

⁸⁹ Čl. 110(4) UNCLOS.

⁹⁰ Čl. 110(2) UNCLOS.

jejichž ochraně bylo toto pásmo zřízeno a ohledně kterých může pobřežní stát vykonávat svou jurisdikci v souladu s čl. 33 UNCLOS. Přiměřeně se podle čl. 111(2) toto pravidlo uplatní i při porušování práv, které podle UNCLOS náleží pobřežnímu státu v EEZ nebo v kontinentálním šelfu. Protože však pobřežní stát v EEZ (popř. v kontinentálním šelfu) disponuje pouze stanoveným okruhem svrchovaných práv, je nutné čl. 111(2) vykládat v souvislosti s příslušnými ustanoveními UNCLOS (čl. 56, čl. 77). Pronásledování bude tedy možné zahájit i v EEZ, ale pouze pro porušení předpisů pobřežního státu, které se týkají průzkumu a využívání přírodních zdrojů, uchovávání a zacházení s nimi, a dalších činností jako je výroba energie pomocí vody, proudu a větrů (čl. 56). Navíc bude zřejmě možné zahájit pronásledování i pro porušení předpisů vztahujících se k vytyčeným bezpečnostním pásmům kolem zařízení v EEZ nebo v kontinentálním šelfu.⁹¹ Lze tedy konečně dovést, že právo na pronásledování dle čl. 111(2) nelze v souvislosti s piráctvím v EEZ použít.

Pokud je pronásledování nepřerušené, může pokračovat kamkoli na volném moři. Nicméně pokud pronásledované plavidlo vstoupí do pobřežních vod třetího státu nebo vlastního státu, musí být pronásledování zastaveno.⁹² Právo na pronásledování tedy nemůže být odůvodněno zasahováním do výlučné jurisdikce jiného státu, čímž se rozumně předchází potenciálním konfliktům mezi dotčenými státy.

Zahájení pronásledování je navíc podmíněno ověřením, že pronásledovaná loď se skutečně nachází uvnitř pobřežního moře (přílehlé zóny, EEZ, atd.) a může být zahájeno až poté, co byl cizí lodi dán signál k zastavení, kterého tato loď neuposlechla.

K pronásledování jsou oprávněny pouze válečné lodě nebo letadla, případně i jiné lodě nebo letadla řádně označené a pověřené výkonem státní služby.⁹³

Právo na nepřerušené pronásledování je účinným nástrojem k potírání kriminality v pobřežním moři pouze za předpokladu, že pobřežní stát má dostatečné prostředky, které mu umožňují sledovat dění v blízkosti jeho pobřeží a vynucovat si dodržování vlastních zákonů. V neposlední řadě musí být pobřežní stát také ochoten těchto prostředků využívat. To, že se v tomto případě nejedná pouze o hypotetický problém, opakovaně ukazují zkušenosti z pobřeží Somálska.

Za specifický prostředek podobný právu na nepřerušené pronásledování by mohlo být považováno tzv. obrácené právo na pronásledování.⁹⁴ Tento koncept by umožňoval

⁹¹ Viz. kap. 3.2.2.

⁹² Čl. 111(3).

⁹³ Čl. 111(5) UNCLOS.

pronásledovat loď, která se v mezinárodních vodách dopustila pirátství, i do teritoriálních vod třetího státu nebo pobřežních vod státu příslušnosti pirátského plavidla. To by výrazně pomohlo při stíhání tam, kde se piráti mohou snadno rychle uchýlit pod ochranu svého státu, nebo uprchnout do pobřežního moře třetího státu. Pro oblast Somálska, kde k takovým případům v minulosti často docházelo, přijímala RB OSN opakovaně jednorázové rezoluce⁹⁵, které umožňují lodím mezinárodní patroly při pronásledování pirátského plavidla vstupovat do somálských pobřežních vod. Nicméně je nutné upozornit, že tyto rezoluce byly přijaty za spolupráce a souhlasu somálských autorit, a to s konstatováním, že uvedená opatření se uplatní pouze jako výjimečná vzhledem ke zvláštní situaci v Somálsku, a že *pro futuro* nemohou být považovány za ustavující mezinárodněprávní zvyklost.

4.2 Právní rámec SUA

Úmluva o potlačování protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby⁹⁶ („SUA“) je další mezinárodní smlouvou, která poskytuje určitý právní rámec pro boj s pirátstvím a ozbrojenou loupeží na moři. Přijetí této úmluvy v Římě v roce 1988, bylo iniciováno v reakci na incident italské lodi Achille Lauro⁹⁷ z roku 1985, který odhalil nedostatečnost právního rámce UNCLOS ve vztahu k zmocnění se plavidla posádkou nebo pasažéry zevnitř. Stíhání únosců na principu universální jurisdikce bylo znemožněno nenaplněním požadavku dvou lodí, i když jinak by jejich jednání mohlo být posuzováno jako pirátství. Úmluva SUA poskytuje v tomto směru širší možnosti.

Článek 3 SUA stanovuje široký okruh protiprávních jednání, která jsou považována za trestné činy. Jedná se nejen o různé druhy deliktů ohrožujících námořní plavbu (čl. 3(1) pod písm. b až f), ale i o poněkud širše formulované skutkové podstaty v písm. (a). Podle posledně jmenovaného ustanovení má být stíhán ten, kdo se záměrně „*zmocní lodi nebo vykonává nad ní kontrolu silou nebo hrozbou síly nebo jakoukoli jinou formou zastrašování*“. Ve spojení s ustanovením písm. (g), tj. zranění nebo usmrcení osoby, v souvislosti se spácháním některého z činů, lze v tomto vymezení nalézt většinu znaků jednání, kterými se pirátství obvykle projevuje. Na rozdíl od UNCLOS, ale SUA disponuje určitými výhodami pro založení jurisdikce. Zaprvé se vztahuje i na činy v teritoriálních vodách, nejen na volném moři. Geografická působnost ustanovení je tedy větší. Za druhé, ve srovnání s definicí

⁹⁴ Viz. kapitola 3.2 *cit. sub* 59.

⁹⁵ Např. UN Security Council Resolution S/RES/1816 (2008) ze dne 02.06.2008.

⁹⁶ Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation (1988). V českém úředním překladu sděl. min. zahraničních věcí pod č. 100/2005 Sb.

⁹⁷ Více *cit. sub* 68.

pirátství podle UNCLOS, SUA nepožaduje spáchání jednání za soukromým účelem. Za určitých okolností je dokonce výkon jurisdikce u stanovených činů povinností.⁹⁸

SUA však jednání stanovené v čl. 3 sama nekriminalizuje. To přenechává smluvním státům. Podle této úmluvy (čl. 5 SUA) mají smluvní státy mezinárodní závazek kriminalizovat a stíhat činy podle článku 3. Navíc jsou smluvní státy povinny přijmout ve vlastním vnitrostátním právu taková opatření, která umožní založení jejich jurisdikce nad uvedenými trestnými činy (čl. 6 SUA). Určení jurisdikce může být podle SUA založeno jak na teritoriálním, tak personálním principu, navíc mohou státy založit svou jurisdikci i nad činy, při nichž došlo k zadržení, zranění nebo zabití jejich občanů (princip pasivní personality).⁹⁹

Zvláště užitečný nástroj poskytují ustanovení čl. 7,8 a 10. V rámci těchto ustanovení je umožněno velitelům lodi, která provedla zadržení osob podezřelých z pirátství, resp. z jednání zahrnutého v čl. 3, předat tyto osoby kterémukoli smluvnímu pobřežnímu státu. Přitom je tento stát jednak povinen vzít tyto osoby do vazby, určité výjimky s této povinností jsou stanoveny úmluvou, a dále tyto osoby buď předat zainteresovanému státu, anebo je předat ke stíhání příslušným domácím autoritám.¹⁰⁰ Právě tato ustanovení jsou využívány při předávání zadržených pirátů k trestnímu stíhání do třetích států, jak bude uvedeno dále.

Zatímco teoreticky SUA nabízí slibné řešení k potírání pirátství a ozbrojené loupeže, v praxi se její efektivita zcela neosvědčila. V minulosti se některé státy zdráhaly využít právního rámce SUA pro založení své jurisdikce a zadržené piráty stíhat.¹⁰¹ V kontextu potírání pirátství a ozbrojené loupeže představuje SUA účinnější jurisdikční rámec oproti UNCLOS, nicméně jeho realizace závisí především na aktivitě a zájmu autorit zainteresovaných států. V chudých regionech, kde se námořní loupež a pirátství často vyskytuje, nelze na příslušné státy v tomto ohledu příliš spoléhat.¹⁰²

4.3 Další úmluvy použitelné vzhledem ke stíhání pirátství

Ve vztahu k potírání pirátství je možné zmínit ještě další mezinárodní úmluvy, které se sice pirátským přímo nezabývají, ale týkají se jiných určitých jevů, které pirátství a

⁹⁸ Podle čl. 6(4) pokud se pachatel nachází na území některého ze smluvních států, je tento stát povinen ho buď vydat jinému státu ke stíhání, nebo učinit taková opatření, aby ho mohl stíhat sám (princip „vydej nebo stíhej“, lat. *aut dedere - aut judicare*). KONTOROVICH, Eugene. „An Guantanamo on the Sea“: The Difficulty of Prosecuting Pirates and Terrorists. *California Law Review*. 2010, roč. 98, s. 254.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ ROACH, J. Ashley. Piracy Prosecution: Countering Piracy off Somalia: International Law and International Institutions. *American Journal of International Law*, July 2010, roč. 104, s. 407.

¹⁰¹ BENTO, Lucas: *op. cit. sub 40*, s. 425.

¹⁰² Tamtéž.

ozbrojenou loupež obvykle provázejí. Tyto úmluvy poskytují určitý jurisdikční rámec, podobný tomu v SUA, který umožňuje stíhání specifického jednání, ke kterému může v souvislosti s piráctvím docházet. Tím mohou také tyto dohody přispívat k potírání piráctví. Jde především o Mezinárodní úmluvu proti braní rukojmí (1979)¹⁰³, Mezinárodní úmluvu o potlačování financování terorismu (1999)¹⁰⁴ a Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (2000).¹⁰⁵ Tyto úmluvy společně s úmluvou SUA nabízejí skutečně silné prostředky ke stíhání piráctví i ozbrojené loupeže. Avšak efektivita těchto prostředků opět závisí na odpovídajícím a kvalitním provedení těchto úmluv v domácích právních rádech jednotlivých smluvních států, jakož a v neposlední řadě také na vůli států tyto prostředky využívat.

4.3.1 Mezinárodní úmluva proti braní rukojmí (1979)

Tato úmluva („Úmluva o rukojmí“) si klade za cíl bojovat na mezinárodní úrovni proti činům spočívajícím v braní rukojmí. Podle čl. 1 této úmluvy se takového činu dopustí „*kteřákoli osoba, která se zmocní jiné osoby nebo ji zadrží a hrozí jejím usmrcením, zraněním nebo dalším zadržováním s cílem donutit třetí stranu, ..., aby učinili jakýkoli čin, nebo aby se jakéhokoli činu zdrželi jako výslovnou nebo nepřímou podmínku propuštění rukojmí.*“ Dnešní piráti úspěšně využívají „obchodní model“ spočívající v zajetí lodi a její posádky, a jejich výměnu za požadované výkupné. V tomto ohledu lze tedy využít pro stíhání pirátů též možnosti, které poskytuje tato úmluva.

Obdobně jako úmluva SUA, stanovuje i Úmluva proti braní rukojmí povinnost států kriminalizovat a trestat činy spadající do vymezené kategorie.¹⁰⁶ Také v otázkách určení

¹⁰³ International Convention Against the Taking of Hostages (1979). V českém úředním překladu sděl. min. zahraničních věcí pod č. 33/1988 Sb. V současnosti má úmluva 170 smluvních stran. Více: UN. Treaty Collection – Status of Treaties. International Convention Against the Taking of Hostages [online]. treaties.un.org [citace: 17.7.2013]. Dostupné z

<http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-5&chapter=18&lang=en>.

¹⁰⁴ International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism (1999). V českém úředním překladu sděl. min. zahraničních věcí pod č. 18/2006 Sb. V současnosti 185 smluvních stran. UN. Treaty Collection – Status of Treaties. International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism [online]. treaties.un.org [citace: 17.7.2013]. Dostupné z

<http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-11&chapter=18&lang=en>.

¹⁰⁵ United Nations Convention Against Transnational Organized Crime (2000). V českém překladu sněmovní tisk PSP ČR 898/0, část č. 3/7. Dostupný z

<<http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=139716>>. V současnosti má 177 smluvních stran. Více: UN. Treaty Collection – Status of Treaties. United Nations Convention Against Transnational Organized Crime [online]. treaties.un.org [citace: 17.7.2013]. Dostupné z

<http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-12&chapter=18&lang=en>.

¹⁰⁶ Čl. 2 Úmluvy o rukojmí.

jurisdikce nabízí tato úmluva podobné alternativy jako SUA.¹⁰⁷ Dohoda taktéž zahrnuje povinnost stíhat dopadeného pachatele, pokud pachatel nebyl vydán zainteresovanému státu.¹⁰⁸

Ačkoliv Úmluva o rukojmí neobsahuje konkrétní prostředky pro boj s pirátstvím a ozbrojenou loupeží na moři, s ohledem na výše uvedené lze teoreticky i tuto úmluvu v určitých situacích ke stíhání pirátů využít.

4.3.2 Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu (1999)

Ani Úmluva o financování terorismu není explicitně zaměřena na potírání pirátství, i zde však můžeme najít určité prvky, které lze použít při stíhání jednání souvisejících s pirátstvím. Úmluva v čl. 2 definuje trestný čin financování terorismu jako *„protiprávní a úmyslné poskytnutí nebo shromažďování finančních prostředků se záměrem, aby byly použity...za účelem uskutečnění... činů spadajících do rozsahu jedné ze smluv uvedených v příloze a definovaný v takové smlouvě.“* Mezi smlouvy uvedené v příloze patří i úmluva SUA a Úmluva o rukojmí. Účastenství formou spolupachatelství, organizování a řízení je podle této úmluvy kriminalizováno stejně jako jednání hlavního pachatele.¹⁰⁹

Právní rámec této úmluvy tak lze při stíhání pirátství využít jen nepřímou. Přitom je nutné vycházet z předpokladu, že pirátství je materiálně i finančně podporováno různými osobami nebo organizacemi, někdy i přímo z peněz obdržených z výkupného. A právě taková podpora může být pokládána za zakázané financování terorismu ve smyslu Úmluvy o financování terorismu.

4.3.3 Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (2000)

Tato úmluva se vztahuje k jednání organizovaných zločineckých skupin (tří nebo více osob, čl. 2). V souvislosti s pirátstvím tato úmluva v čl. 3(1) b) postihuje závažnou trestnou činnost *„v případech, kdy je takový trestný čin nadnárodní povahy a zahrnuje organizovanou zločineckou skupinu.“* Přitom ve smyslu čl. 2 písm. b) se závažnou trestnou činností rozumí *„jednání naplňující skutkovou podstatu trestného činu, za který je stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně čtyři roky nebo trest přísnější.“* Za určitých okolností lze předpokládat, že pod takovou kvalifikaci bude možné zahrnout i určité pirátské akty nebo ozbrojenou loupež na moři.

¹⁰⁷ Srov. Čl. 5 Úmluvy o rukojmí – princip vlajky, personality i teritoriality.

¹⁰⁸ Čl. 8 Úmluvy o rukojmí.

¹⁰⁹ ROACH, J. Ashley: *op. cit sub 96*, s. 408.

4.4 Rezoluce OSN vzhledem k situaci v Somálsku

Jak již bylo zmíněno v druhé kapitole, v roce 2006 vzniklo u somálských břehů jedno z největších ohnisek pirátské hrozby v celosvětovém měřítku. Rozsah této epidemie a její lokální vliv na mezinárodní lodní dopravu si vynutil nebyvalou reakci i ze strany mezinárodní diplomacie. Po dvou letech od vzniku problému se proti-pirátské iniciativy chápe také Rada bezpečnosti OSN.¹¹⁰ Od roku 2008 se do proti-pirátských akcí v oblasti Somálska a Afrického rohu zapojuje celé mezinárodní společenství právě prostřednictvím resolucí, které RB vzhledem k nastalé situaci přijala. Jednotlivé rezoluce byly přijaty za spolupráce a podpory ze strany somálských autorit,¹¹¹ přičemž však byla stanovena omezená časová působnost přijímaných opatření s tím, že po uplynutí stanovené doby, bude možné přijetím nového usnesení účinnost prolongovat, bude-li toho třeba. Některé z těchto opatření mají dokonce charakter opatření podle kapitoly VII. Charty OSN.¹¹² Cílem těchto opatření bylo zapojit mezinárodní společenství do řešení situace, jakož i poskytnout prostředky, kterými bude tato iniciativa usnadněna. Nejvýraznějším z těchto opatření je bezesporu umožnění vstupovat do somálských teritoriálních vod lodím, které se podílí na potírání pirátství. Ačkoliv se mnoho útoků somálských pirátů odehrálo na volném moři, možnost pirátů rychle uniknout do bezpečí vlastních pobřežních vod, mimo dosah jurisdikce mezinárodních patrol, byla zprvu hlavní překážkou pro zavedení účinných opatření.

První důležitou rezolucí RB OSN týkající se pirátství v Somálsku byla rezoluce č. **1816(2008)**.¹¹³ Rezoluce vyzývá státy, jejichž válečné lodě a vojenská letadla operují v oblasti, aby ostražitě sledovaly všechny potencionální činy pirátství nebo ozbrojené loupeže, a aby se, ve spolupráci s příslušnými autoritami v Somálsku i mezi sebou navzájem, podílely na potlačování takových incidentů. Bod 7. tohoto rozhodnutí pak těm státům, které se podílí na potlačování pirátství, propůjčuje možnost vstupovat do pobřežních vod Somálska za účelem potlačování pirátství a ozbrojené loupeže a používat v těchto vodách všech nezbytných prostředků k dosažení tohoto cíle. Rozhodnutí také volá po spolupráci zainteresovaných států při určování trestní jurisdikce, vyšetřování a stíhání pachatelů pirátství nebo ozbrojené loupeže. Ačkoliv tato rezoluce byla první z celé řady opatření, výrazně

¹¹⁰ KRASKA, James. *op. cit sub 1*, s. 148.

¹¹¹ Přechodná federální vláda Somálské republiky (Transitional federal Government of the Republic of Somalia) je dlouhodobě RB OSN považována za jedinou legitimní autoritu uznávanou i v mezinárodním společenství.

¹¹² Akce podle kapitoly 7 Charty OSN slouží přijetí opatření při ohrožení míru, porušení míru nebo útočných činech. Čl. 40 a 41 opravňuje k přijetí opatření nezahrnující použití ozbrojené síly. Podle čl. 42 může RB, při nedostatečnosti předchozích opatření, podniknout takovou akci leteckými, námořními nebo pozemními silami, jaké je třeba, aby byl zachován nebo obnoven mezinárodní mír a bezpečnost.

¹¹³ UN Security Council Resolution S/RES/1816 (2008) ze dne 02.06.2008

přispěla k nastartování skutečně účinných zásahů. Přesto však navrhované opatření, stejně ve většině následujících rezolucí, zůstávají pouze jednorázovým opatřením, přijatým pouze *se zvláštním ohledem na situaci v Somálsku a nemající žádný vliv na práva, povinnosti a odpovědnost členských států podle mezinárodního práva a nemohou být považovány za ustavující mezinárodněprávní zvyklost* (bod. č. 9). Účinnost tohoto rozhodnutí byla následně opakovaně prolongována (např. rezoluce č. 1846(2008), 1897(2009) a další).

Dalším krokem RB v této věci bylo přijetí rezoluce č. **1846(2008)**¹¹⁴. V této rezoluci RB poprvé navrhuje a využítí právního rámce poskytnutého dohodou SUA pro stíhání pirátství a ozbrojené loupeže a vyzývá k plné implementaci této dohody, v součinnosti s Generálním tajemníkem OSN a IMO, pro vytvoření účinných kapacit pro stíhání, vyšetřování a trestání osob podezřelých z pirátství a ozbrojené loupeže. Koncem roku 2008 RB vydává ještě jednu rezoluci č. **1851(2008)**¹¹⁵, ve které vyzývá zainteresované státy k vytvoření regionálního centra pro sdílení informací a koordinaci proti-pirátských aktivit. Rezoluce dále povzbuzuje zúčastněné státy k uzavírání vzájemných dohod, které by umožnily využití tzv. *shipriderů* (viz. kap. 5.2). V neposlední řadě toto rozhodnutí umožnilo, za spolupráce s autoritami v Somálsku, rozšířit místní působnost přijímaných opatření na celé Somálsko. V reakci na tuto rezoluci byla vytvořena Kontaktní skupina proti pirátství při pobřeží Somálska (Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia, „CGPCS“).

Tato Kontaktní skupina představuje širší koalici států a organizací shromážděnou za účelem vytvoření a koordinování praktických řešení k potírání námořního pirátství.¹¹⁶ CGPCS vytvořila čtyři pracovní skupiny zaměřené na různé aspekty proti-pirátských operací. Jednotlivé pracovní skupiny se zabývají námořní vojenskou spoluprací a sdílením informací, zdokonalením procesů při trestním stíhání pirátů, posílením zabezpečení obchodních lodí, posílením diplomatických vztahů a využitím veřejných médií. Výrazným úspěchem této skupiny bylo vytvoření mezinárodního fondu (*International Trust Fund*), prostřednictvím kterého budou podporovány státy stíhající pirátství při pobřeží Somálska. Část z tohoto fondu byla také vyčleněna primárně na financování trestních procesů s osobami podezřelými z pirátství.

¹¹⁴ UN Security Council Resolution S/RES/1846 (2008) ze dne 02.12.2008.

¹¹⁵ UN Security Council Resolution S/RES/1851 (2008) ze dne 16.12.2008.

¹¹⁶ KRASKA, James: *op. cit. sub 1*, s. 160.

Prostřednictvím rezolucí z roku 2009 a z roku 2010¹¹⁷, RB vyzvala k vytvoření základního regionálního rámce, který umožní předávání podezřelých zadržených osob a převzetí výkonu trestní jurisdikce a vyšetřování regionálními státy. RB následně také vyzvala regionální státy k přijetí legislativy umožňující kriminalizaci a trestní postih pirátství a ozbrojené loupeže na moři. Případné uvěznění pachatelů však musí odpovídat standardům mezinárodních lidských práv.

I přes klesající počty útoků od roku 2010, přijala RB OSN v roce 2011 a 2012 ještě dalších pět¹¹⁸ rezolucí týkajících se pirátství u břehů Somálska. Kromě opakovaného prodlužování oprávnění ke vstupu do somálských pobřežních vod, tyto rezoluce zdůrazňují nutnost pokračovat v prosazování dodržování práva na moři a zdokonalovat a prohlubovat spolupráci při potírání pirátství, ozbrojené loupeže, jakouž i jiných zakázaných činností v oblasti (např. nelegálního rybolovu nebo ukládání nebezpečného odpadu do moře). RB dále nabádá k pomoci v rozšíření kapacit pobřežní stráže Somálska, zejména podporou k vybudování pobřežních monitorovacích bodů ve spolupráci s autoritami v Somálsku. Ve věci stíhání pirátů a výkonu trestní jurisdikce RB navrhuje zvážit ustanovení specializovaných soudních orgánů ke stíhání pirátů ze Somálska i z celého regionu, zejména pak doporučuje ustanovení těchto „proti-pirátských“ soudů mimo území Somálska. V neposlední řadě, jsou státy nabádány k přijetí odpovídající domácí legislativy k zamezení nezákonného financování pirátství a praní špinavých peněz získaných z výkupného.

Aktivita RB, v oblasti potírání pirátství a ozbrojené loupeže v regionu východní Afriky a Afrického rohu, představuje specifický milník v oblasti potírání pirátství. Opatření RB vedly v relativně krátké době k vytvoření účinného systému proti-pirátských operací založeného jak na vytvoření regionálního systému spolupráce, tak na významné podpoře ze strany mezinárodního společenství. V neposlední řadě tyto aktivity napomohly k vytvoření justičního rámce, který na regionální bázi a s mezinárodní podporou umožňuje efektivní provádění trestního stíhání. Díky těmto akcím se v posledních letech podařilo obnovit prosazování práva a pořádku na moři, a podstatnou měrou snížit počet úspěšných incidentů.

¹¹⁷ UN Security Council Resolution S/RES/1897 (2009) ze dne 30.11.2009, S/RES/1918 (2010) z 27.4.2010 a S/RES/1950 (2010) z 23.11.2010.

¹¹⁸ UN Security Council Resolutions: S/RES/1976 (2011) ze dne 11.4.2011, S/RES/2015 (2011) ze dne 24.10.2011, S/RES/2020 (2011) z 22.11.2011, S/RES/2039 (2012) z 29.2.2012 a S/RES/2077 (2012) z 21.11.2012.

5 Potírání pirátství v rámci regionálních iniciativy

V rámci regionální iniciativy byla přijata celá řada nástrojů, které koordinují a kooperují snahy zúčastněných stran při boji s pirátstvím a námořní loupeží. Právní povaha těchto nástrojů se liší od závazných mnohostranných mezinárodních smluv až po nezávazné příručky. Protože má regionální proti-pirátská iniciativa při potlačování pirátství a ozbrojené loupeže na moři významnou úlohu, věnuje se následující kapitola právě těmto specifickým regionálním opatřením.

5.1 Dohoda o regionální spolupráci při potírání pirátství a ozbrojené loupeži proti lodím v Asii

Pro oblast jihovýchodní Asie byla, za přispění Sdružení národů jihovýchodní Asie („ASEAN“), v roce 2004 přijata první regionální mezivládní dohoda, jejímž cílem bylo prosazení a zvýšení spolupráce v oblasti potírání pirátství a ozbrojené loupeže na moři v Asii. Dohoda o regionální spolupráci při potírání pirátství a ozbrojené loupeži proti lodím v Asii („ReCAAP“) vstoupila v účinnost v roce 2009 a do dnešního dne se k ní připojilo 19 států, převážně z regionů východní a jihovýchodní Asie.¹¹⁹

Dohoda ReCAAP prosazuje dosažení deklarovaných cílů prostřednictvím třech hlavních instrumentů: sdílením informací mezi členskými státy (prostřednictvím ustanoveného Centra), vytvářením společných kapacit pro boj s pirátstvím a realizací společných proti-pirátských opatření.¹²⁰ ReCAAP od všech stran požaduje, aby při provádění této dohody využívaly všech dostupných právních prostředků a dalších vlastních zdrojů v největším možném rozsahu, a aby „vynaložily veškeré úsilí k prosazení účinných opatření“¹²¹ k předcházení a stíhání pirátství a ozbrojené loupeže. Avšak k prosazení těchto opatření tato dohoda nenabízí žádné zvláštní právní prostředky, nad rámec těch, které poskytuje UNCLOS. Současně se nepočítá ani se zavedením společných patrol nebo pořádkových operací na moři.¹²² Z těchto důvodů je vlastní realizace proti-pirátských opatření na moři postižena podobnými nedostatky, jaké byly popsány výše v souvislosti s UNCLOS.

¹¹⁹ Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia. Více: ReCAAP, Information Sharing Centre. About ReCAAP [online]. ReCAAP.org [cit. 20.7.2013]. Dostupné z <<http://www.recaap.org/AboutReCAAPISC.aspx>>.

¹²⁰ BENTO, Lucas: *op. cit. sub 40*, s. 426.

¹²¹ Čl. 3(1) ReCAAP.

¹²² GEISS, Robin, PETRIG, Anna: *op. cit. sub 1*, s. 47.

Jde zejména o omezené možnosti stíhání ozbrojené loupeže a pirátství v oblastech spadajících do jurisdikce některého ze smluvních států. Nehledě k obecným pravidlům mezinárodního práva, totiž tato dohoda výslovně zakazuje stíhání pirátů a výkon podobných funkcí tam, kde jsou tyto práva svěřeny výlučně autoritám smluvních států.¹²³

Přesto však nelze význam této iniciativy snižovat. Vytvoření kooperačního rámce na regionální úrovni a zejména zřízení společného centra, prostřednictvím kterého mohou zúčastněné strany sdílet informace i prostředky, je bezpochyby přínosnou aktivitou. Dohodu ReCAAP je proto nutné vnímat v širších regionálně-politických souvislostech. Navzdory tomu, že se dohody neúčastní dva největší hráči v oblasti (Indonésie a Malajsie), jsou všichni členové relativně silné a fungující státy disponující jako celek, ale i jednotlivě, poměrně značnou námořní silou. Je proto na místě předpokládat, že i bez této iniciativy by byly regionální státy schopné se v určitém rozsahu s pirátstvím vypořádat samy. To je důvodem, proč byl ReCAAP vytvořen „pouze“ jako účinný kooperační a koordinační rámec pro prosazování pořádku na moři, který v co největší míře respektuje svrchovanost jednotlivých států, a to i za cenu určitých nedostatků při potírání pirátství a ozbrojené loupeže.

5.2 Džibutská pravidla

V lednu 2009 bylo do afrického Djibouti pod záštitou IMO svoláno shromáždění regionálních států, aby zde vytvořily novou regionální dohodu ke sjednocení postupu při potírání pirátství a ozbrojené loupeže na moři v oblasti západního Indického oceánu a v Adenském zálivu. Výstupem z této konference bylo schválení návrhu regionální mezivládní dohody o postupu při potírání pirátství a její předložení k podpisu jedenadvaceti regionálním státům (Code of Conduct Concerning the Repression of Piracy and Armed Robbery against Ships in the Western Indian Ocean and the Gulf of Aden, dále „DCoC“ nebo „Džibutská pravidla“). Džibutská pravidla, ačkoliv se zdají být určitou formou regionální dohody s uzavřeným počtem účastníků, jsou ve skutečnosti pouze instrumentem *soft law*, protože nejsou právně závazným dokumentem.¹²⁴

Rámcovým účelem tohoto dokumentu je vytvoření jednotných pravidel k prosazování účinnějších opatření k potírání pirátství a ozbrojené loupeže prostřednictvím širší spolupráce mezi zúčastněnými státy. Pravidla výslovně deklarují inspirování dohodou ReCAAP, jejíž

¹²³ Čl. 2(5) ReCAAP.

¹²⁴ Podle čl. 15(a) DCoC není nic v tomto dokumentu zamýšleno k vytvoření nebo založení právně závazné dohody. Tedy s výjimkou čl. 13, podle kterého se účastníci zavazují po dvou letech od účinnosti dohody společně a pod záštitou IMO projednat vytvoření nové právně závazné dohody.

některá ustanovení lze v Džibutských pravidlech vysledovat. Účastníci se zavazují spolupracovat v *největším možném rozsahu* při potírání pirátství a ozbrojené loupeže skrze: sdílení a předávání relevantních informací; zadržování lodí podezřelých z pirátství a zajištění stíhání osob, které tyto činy spáchaly; záchranou lodí, majetku a osob postižených pirátstvím a vynaložením řádné péče při zacházení a repatriaci obětí těchto činů, zejména pak těch, na kterých bylo spácháno násilí; a prováděním společných námořních operací.¹²⁵ Přitom je každý účastnický stát zavázán přezkoumat vlastní domácí právní řád, zda dovoluje stíhání, odsouzení a potrestání těch osob, které se na pirátství nebo ozbrojené loupeži podílely, případně zda umožňuje extradici nebo předání takové osoby v případě, že stíhání podle domácích zákonů není možné. Jinak jsou zúčastněné strany povinny přijmout odpovídající opatření ke kriminalizaci pirátství a ozbrojené loupeže, aby byl umožněn výkon jejich jurisdikce, vyšetřování a stíhání pachatelů těchto činů.¹²⁶

Ani Džibutská pravidla nerozšiřují donucující prostředky nad rámec ustanovení UNCLOS. Článek 4(5) umožňuje, pokud je důvodné podezření o spáchání pirátství, pronásledování lodi i do pobřežních vod jiného zúčastněného států. Avšak takové pronásledování není možné, pokud k němu pobřežní stát neudělí souhlas. S cílem posílit spolupráci při prosazování práva na moři v podobných situacích (pronásledování pirátů do teritoriálních vod jiného státu, tzv. *reverse hot pursuit*, viz kap. 4.1.4), přichází článek 7 s možností nalodit na plavidlo státu, které provádí pronásledování, autorizovaného činitele (tzv. *shiprider*) jiného zúčastněného státu (např. konkrétního pobřežního státu), který umožní autorizaci pronásledování do pobřežních vod.¹²⁷

Podobě jako ReCAAP představují Džibutská pravidla regionální koordinační a kooperační rámec pro potírání pirátství a ozbrojené loupeže v oblasti západního Indického oceánu a Adenského zálivu. Avšak na rozdíl od prvně jmenované dohody, nejsou DCoC právně závazné.¹²⁸ Hodnota DCoC tak spočívá především v jejich přesvědčovací síle,¹²⁹ která je podporována a prosazována nejen na regionální úrovni, ale i v širším mezinárodním měřítku. Mezinárodní námořní organizace spolupracuje při prosazování Džibutských pravidel s Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu, INTERPOLEM, Centrem pro sdílení informací ReCAAP a mnoha dalšími členskými státy a s jejich námořními silami. S ohledem na

¹²⁵ Čl. 2 DCoC.

¹²⁶ Čl. 11 DCoC.

¹²⁷ GEISS, Robin, PETRIG, Anna: *op. cit. sub 1*, s. 50.

¹²⁸ Čl. 15(a) DCoC.

¹²⁹ BENTO, Lucas: *op. cit. sub 40*, s. 426.

uvedené je proto zřejmé, že Džibutská pravidla svým významem výrazně přesahují svůj původně omezený regionální charakter.

6 Otázky výkonu trestní jurisdikce v případech pirátství a ozbrojené loupeže na moři

6.1 Uplatnění universální jurisdikce

Chceme-li hovořit o trestním stíhání pirátství, tedy jednání spáchaného na volném moři nebo mimo oblast jurisdikce státu, je nutné nejdříve upozornit na zvláštní povahu tohoto „zločinu“. Mezinárodní právo definuje pirátství jako tradiční zločin s universální jurisdikcí (čl. 101 a 105 UNCLOS). Nicméně na rozdíl od jiných zločinů podle mezinárodního práva, u kterých současné mezinárodní právo také universální jurisdikci přiznává (např. válečné zločiny, genocida nebo zločiny proti lidskosti), je dnes většina odborníků přesvědčena, že pirátství tak, jak je definované v UNCLOS zločinem podle mezinárodního práva není. A proto zatímco uváděné činy mají být trestně stíhány přímo na základě mezinárodního práva, u pirátství (i s přihlédnutím k historickému vnímání tohoto činu) tomu tak není. Ustanovení o pirátství definované v UNCLOS mají ve své podstatě pouze jurisdikční povahu. UNCLOS vlastně jen charakterizuje, pro která jednání, proti komu a kdy mohou být realizována opatření podle čl. 105. V této podobě má pirátství podobu spíše konvencionálního trestného činu. Jde tedy o jednání, jehož trestnost je stanovena až v rámci vnitrostátního trestního zákonodárství, ale u kterého mezinárodní právo přiznává univerzální oprávnění k postihu pachatelů před národními soudy. Univerzální jurisdikce v čl. 105 sice umožňuje oprávněně zasáhnout proti závadnému jednání, avšak zároveň žádné z těchto ustanovení nestanovuje hmotněprávní podstatu trestného činu, na jejímž základě by mohla být postavena obžaloba pirátů před soudem.¹³⁰ Relevantní ustanovení UNCLOS také postrádají ustanovení o sankci, a proto by obžaloba postavená pouze na ustanoveních mezinárodního práva nemohla v případném soudním procesu obstát z hlediska zásady *nulla poena sine lege*. Z toho důvodu to musí být jedině národní právní řád, který určí hmotněprávní povahu tohoto trestného činu.¹³¹ Národní legislativa si přitom musí počínat nanejvýš obezřetně, nesmí překročit rámec definovaný v čl. 101 UNCLOS, jinak by lehce pozbyla mezinárodně právního oprávnění k výkonu universální jurisdikce. Mezinárodní právo totiž poskytuje možnost uplatnění universální jurisdikce v případě pirátství jen pro taková jednání, která skutečně jsou pirátstvím podle mezinárodního práva, tj. jen pro taková jednání, která vyhovují definici pirátství v čl. 101 UNCLOS. Vnitrostátní zákonodárství samozřejmě fakticky není tímto požadavkem vázáno a může

¹³⁰ GEISS, Robin, PETRIG, Anna: *op. cit. sub 18*, s. 133-136.

¹³¹ Tamtéž.

vytvářet legislativu v jakékoli podobě. Nicméně má-li být jurisdikce při stíhání pirátství založena na universálním principu, musí postihované jednání v první řadě vykazovat znaky pirátství podle mezinárodního práva a teprve poté je možné posuzovat hmotněprávní stránku trestného činu z hlediska práva vnitrostátního. Pokud by totiž vnitrostátní orgán neměl ve zkoumaném případě jurisdikci, nebyl by vůbec oprávněn posuzovat trestněprávní odpovědnost pachatele.¹³²

Tento problém lze demonstrovat na shora uváděné kauze kriminalizace útoků na ruskou ropnou plošinu.¹³³ Vzhledem k tomu, že jednání členů Greenpeace zřejmě nenaplňovalo požadavky čl. 101 UNCLOS, nemůže být takové jednání považováno za pirátství podle mezinárodního práva (viz. kap. 3.2.2) a z toho důvodu také nebudou ruské orgány oprávněny k výkonu trestní jurisdikce založené na univerzálním principu podle čl. 105 UNCLOS. Nicméně ruské trestněprávní předpisy se mohou od mezinárodní úpravy lišit a kriminalizovat pirátství v odlišné podobě, jako jednání s odlišnými znaky.¹³⁴ V takovém případě tedy ruské orgány sice nemohou využít univerzální jurisdikce podle UNCLOS, ale eventuálně by bylo stále možné založit trestní jurisdikci na jiném jurisdikčním principu (v tom případě již bude nerozhodné, jak vnitrostátní právní řád kriminalizuje pirátství, dokonce bude možné jednání posuzovat i podle jiných trestněprávních ustanovení).¹³⁵

Tato problematika je také důvodem, proč valná většina mezinárodně právních dokumentů opakovaně vyzývá ke kriminalizaci pirátství na národní úrovni v podobě, která je v souladu s mezinárodním právem.

6.2 Uplatnění dalších jurisdikčních principů

Mimo universální jurisdikci lze provádět trestní stíhání pirátství a ozbrojené loupeže i na jiném základě. Na ozbrojenou loupež v pobřežních vodách nebo jednání na volném moři, které nenaplňuje požadavky UNCLOS, současné mezinárodní právo (především prostřednictvím dohod uvedených v kapitole 4) poskytuje možnost založení jurisdikce na

¹³² Srov. kap. 8.1.

¹³³ Kap. 3.2.2, *op. cit. sub 71*.

¹³⁴ Srov. čl. 227 trestního zákona Ruské federace, č. 63-Fz ze dne 13.6.1996, ve znění pozdějších předpisů: „útok na námořní nebo říční loď s cílem získání cizího majetku spáchaný s použitím násilí nebo hrozbou jeho použití.“ Dále např.: Greenpeace. *Piracy charge against Arctic activists 'an assault on peaceful protest'* [online]. Greenpeace.org, 2.10.2013 [citace: 20.10.2013]. Dostupné z <<http://www.greenpeace.org/international/en/press/releases/Piracy-charge-against-Arctic-activists-an-assault-on-peaceful-protest---Greenpeace/>>.

¹³⁵ Viz. kap. 3.2.2.

základě principů teritoriality nebo vlajky, anebo na principu aktivní či pasivní personality.¹³⁶ Všechny tyto principy ovšem vyžadují existenci odpovídajícího vztahu ke státu, který má jurisdikci vykonávat. V opačném případě tento stát nemůže být k trestnímu stíhání příslušný. Zároveň i tato možnost vyžaduje provedení příslušných legislativních opatření jurisdikční i hmotně-právní povahy v národních právních řádech jednotlivých států. V tomto směru tedy trestní stíhání ozbrojené loupeže na moři čelí podobné překážce jako stíhání pirátství na principu univerzální jurisdikce.

6.3 Určení místa soudu

Současné mezinárodní právo neposkytuje explicitní závazek provádět trestní stíhání podezřelých pirátů. Úspěšné trestní stíhání podezřelého si vyžaduje vynaložení značných finančních prostředků a překonání dalších procedurálních i faktických překážek (např. vazba a transport podezřelých, potřeba tlumočení a obhajoby, zajištění důkazů a svědků, a další). Z toho důvodu se v minulosti, především západní státy podílející se na proti-pirátských operacích, zdráhaly stíhat zadržené podezřelé před vlastními domácími soudy, a tak byli podezřelí piráti obratem propouštěni zpět na svobodu (tzv. *catch-and-release*). Hlavní otázku, spojenou s trestním stíháním pirátů, se tak stalo nalezení konkrétního státu nebo soudu, který bude ochoten a schopen trestní stíhání provést.

V zásadě existují tři možnosti. Trestní stíhání před národními soudy státu, který provedl zadržení. Přenesení trestního stíhání do státu, který bude ochoten stíhání provést, a stíhání před zvláštním mezinárodním tribunálem.¹³⁷

Převážná část trestních stíhání se realizuje na základě tzv. regionálního přístupu. Ten využívá k trestnímu stíhání osob podezřelých ze spáchání pirátství nebo ozbrojené loupeže národní autority a soudy v regionu, kde k závadnému jednání dochází. Tento současný model však nevyužívá k trestnímu stíhání somálské soudní orgány zasedající po vzoru kauzy z Lockerbie na území třetího státu a jednající podle somálského práva (tento model byl však také jedním z navrhovaných řešení¹³⁸), ale přímo domácí soudní orgány třetích států, které se řídí vnitrostátním právním řádem. Trestní stíhání probíhající před národními soudy

¹³⁶ Obecně k jurisdikci států ve věcech trestních podle mezinárodního práva např. BANTEKAS, Ilias. *Criminal Jurisdiction of States under International Law* [online]. mpepil.com, březen 2011 [citace: 20.9.2013]. Dostupné z <<http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1021?rskey=h3C7ah&result=6&q=jurisdiction&prd=EPIL>>.

¹³⁷ FINK, Martin, GALVIN Richard. Combating Pirates off the Coast of Somalia: Current Legal Challenges. *Netherlands International Law Review*, 2009, roč. 56, s. 367-395.

¹³⁸ Viz. zpráva Generálního tajemníka OSN S/2010/394 ze dne 26.7.2010 vypracovaná v návaznosti na rezoluci RB OSN 1918(2010).

v dotčených oblastech, jejichž státy odpovídajícím způsobem umožňují stíhání pirátství a ozbrojené loupeže, je v současnosti považováno za nejvhodnější a nejvíce využívané řešení. Regionální státy jsou při výkonu trestní jurisdikce zároveň podporovány finančně, materiálně i odborně ze strany mezinárodního společenství.

Jako alternativa ke stíhání obecnými trestními soudy bylo navrhováno zřízení specializovaných „pirátských“ soudů v rámci regionálních soudních struktur. Takové řešení sice přináší určité výhody vyplývající z jeho zvláštní specializace, nicméně není zcela zřejmé, zda by tento model přinesl výrazně lepší výsledky oproti stíhání obecným trestním soudem.¹³⁹ Současně je nutné připomenout, že toto řešení by nepochybně vyžadovalo provedení systémových změn v národních právních řádech států vykonávajících trestní jurisdikci, jejichž realizace by těmto státům mohla činit značné obtíže. Tuto posledně jmenovanou variantu navrhoval ve své zprávě pro generálního tajemníka OSN také Jack Lang¹⁴⁰, jako jeden z dalších stupňů pro zlepšování možností trestní jurisdikce. Pro větší zapojení somálských autorit je navrhováno zřízení dvou specializovaných pirátských tribunálů ve dvou hlavních regionech Somálska a jednoho exteritoriálního somálského tribunálu zřízeného v některém ze třetích států, který se bude řídit somálským právem (viz. vzor Lockerbie). Taková možnost by však nutně musela být finančně i operačně podporována ze strany mezinárodního společenství.

Vzhledem k oblasti východní Afriky se dnes nejvíce stíhání odehrává v Keni, na Seychelách, Maledivách, v Mozambiku, na Mauriciu, v Jemenu, i v některých Somálských regionech. Na základě tzv. transferových dohod jsou do této oblasti směřovány i stíhání osob zadržených mezinárodní patrolou, pokud stát, který podezřelou osobu zadržel, nechce provést trestní stíhání sám. Proto se pouze malá část trestních stíhání odehraje mimo tento region. Několik procesů nicméně proběhlo i v Holandsku, Spojených státech, Německu nebo ve Francii.¹⁴¹

Jako určitá alternativa k trestnímu stíhání před národními soudy je některými členy odborné veřejnosti polemizována možnost trestního stíhání před novou mezinárodní institucí, zřízenou jednorázově za účelem stíhání pirátství nebo ozbrojené loupeže po vzoru

¹³⁹ GEISS, Robin, PETRIG, Anna: *op. cit sub 18*, s. 169-170.

¹⁴⁰ LANG, Jack. *Report of the Special Adviser to the Secretary-General on Legal Issues Related to Piracy off the Coast of Somalia*. Dostupné z <http://cil.nus.edu.sg/wp/wp-content/uploads/2010/10/Lang_report_S-2011-301.pdf>.

¹⁴¹ Tamtéž. Více k této problematice např. zajímavá studie prof. Kontoroviche a prof. Arta: *An Empirical Examination of Universal Jurisdiction for Piracy*. *American Journal of International Law*, červenec 2010, roč. 104, s. 436-453.

Mezinárodního tribunálu pro bývalou Jugoslávii nebo Rwandu, případně předání trestního stíhání přímo do působnosti Mezinárodního trestního tribunálu. Ačkoliv by tato možnost mohla přinést výrazné procesní usnadnění trestního stíhání pirátů, je třeba si uvědomit, že toto řešení, s ohledem na současný mezinárodněprávní rámec, vyžaduje provedení komplexních a systémových změn v mezinárodním právním řádu. Takové změny nejsou jen časově a technicky náročné, ale také enormně citlivé z hlediska mezinárodní politiky. Ve světle těchto skutečností se reálná uskutečnitelnost takového řešení jeví jako značně pochybná.¹⁴²

6.3.1 Trestní stíhání na základě transferových dohod

Pokud má dojít k trestnímu stíhání před soudem jiného státu, než toho, který zadržení podezřelého vykonal, musí mezi těmito státy dojít k přenesení trestní jurisdikce. S tím je spojeno též předání domnělého pachatele, zajištěných důkazů, svědků a zajištění dalších procesních požadavků. Právním nástrojem pro realizaci tohoto postupu se staly tzv. transferové dohody, jejichž uzavírání se dnes v oblasti západní Afriky stalo běžnou praxí.

Převážná část odborné veřejnosti má za to, že ustanovení o universální jurisdikce podle UNCLOS nevyklučují přenos této jurisdikce mezi dvěma státy oprávněnými k jejímu výkonu. Jinými slovy se zadržením podezřelého podle čl. 105 UNCLOS vykovávající stát nestává výlučně příslušným k výkonu trestní jurisdikce, naopak její univerzální povaha umožňuje, aby se jejího výkonu chopil na stejném principu jiný stát.¹⁴³

Přenos jurisdikce, který je doprovázený předáním osoby podezřelé z pirátství nebo ozbrojené loupeže, se provede na základě pravidel stanovených v transferové dohodě. Transfer je zvláštním druhem předávání pachatelů, který se liší od podmínek klasické extradice menší formálností, méně požadavky a zaměřením pouze na specifické jednání, tedy na pirátství. Transferové dohody se uzavírají mezi oblastními státy, jejichž právní řád kriminalizuje a umožňuje trestní stíhání pirátství, a které jsou ochotny takové stíhání provádět, a státy nebo jinými organizacemi, které jsou zapojeny v proti-pirátských operacích.¹⁴⁴ Keňa, Seychely a Mauricius jsou nejčastějším místem, kam zadržení putují.

¹⁴² Více k této problematice: *op. cit. sub 140*.

¹⁴³ Více: GEISS, Robin, PETRIG, Anna: *op. cit. sub 18*, s. 165-166; GARDNER, Maggie, SIMON, Michael H. Piracy Prosecutions in National Courts. *Journal of International Criminal Justice*, 1.9.2012, roč. 10, č. 4, s. 797 a násl.; anebo GUILFOYLE, Douglas. Prosecuting Somali Pirates: Critical Evaluation of the Options. *Journal of International Criminal Justice*, 1.9.2012, roč. 10, č. 4, s. 767 a násl.

¹⁴⁴ PRIDDY, Alice, CASEY-MASLEN, Stuart: *op. cit. sub 25*, s. 49.

S těmito státy mají uzavřené transfery například Velká Británie, USA, Čína, Dánsko, Kanada a další, včetně EU v rámci operace Atalanta.¹⁴⁵

Při realizaci samotného transferu je třeba vzít v úvahu i jiné zásady mezinárodního práva, zejména obecný požadavek na dodržování lidských práv. Z toho důvodu většina těchto transferových dohod zahrnuje i ujištění o tom, že s převzatými subjekty bude nakládáno v souladu se všemi pravidly mezinárodních lidských práv. Takové ujištění, pokud bylo poskytnuto bez dostatečných garancí, však předávající stát zřejmě nezbavuje závazku předcházet porušování lidských práv.¹⁴⁶

6.4 Zacházení se zadrženými

Na rozdíl od tradičního zacházení s piráty jako s *hostes humani generis*, vyžaduje dnešní mezinárodní právní řád za všech okolností dodržování stanovených standardů zacházení z hlediska lidských práv a řádného procesu.

Na zadržení a další zacházení s osobami podezřelými z pirátství se vztahuje celá řada předpisů národního i mezinárodního charakteru, které tyto subjekty chrání před nesprávným zacházením či zneužitím ze strany výkonných orgánů. Na mezinárodně právní režim zacházení se zadrženými upravuje např. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (1966) v čl. 2(1) zajišťující všem *jednotlivcům nacházejícím se v jurisdikci* smluvních států zacházení v souladu s tímto paktem. Podobný rámec zacházení garantuje také Evropská úmluva o lidských právech (1950) v čl. 1: „*Vysoké smluvní strany přiznávají každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody uvedené v Hlavě I této Úmluvy.*“ Přitom ustanovení těchto smluv jsou aplikovatelné i exteritoriálně, tedy mimo vlastní území smluvních států, pokud se zadržené osoby nacházejí v moci nebo pod účinnou kontrolou vojenských sil konkrétního státu. Povinnost chránit lidská práva se tak vztahuje i na proti-pirátské operace prováděné na volném moři.¹⁴⁷ Jde zejména o právo na život, zákaz mučení, zákaz krutého, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu, právo na svobodu a řádný proces.

Je třeba upozornit, že mezinárodně-právní odpovědnost za dodržení těchto standardů nese již ten stát, který prvotně užije donucovacích opatření vůči podezřelému, nikoli pouze stát, který bude pachatele trestně stíhat. Přitom pro toho, kdo prvotní zadržení provedl, nemusí být prakticky možné některá z těchto práv dodržet. Vzhledem k zapojení mezinárodních patrol při potírání pirátství, dochází k zadržení podezřelých osob ve

¹⁴⁵ Viz níže *Operation Atalanta*, EUNAVFOR.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ PRIDDY, Alice, CASEY-MASLEN, Stuart: *op. cit. sub 25*, s. 31-36.

vzdálenosti tisíců kilometrů od domácích soudních autorit. Předvedení před soudce k domácímu soudu tedy může zabrat i několik měsíců, zatímco evropský lidsko-právní standard pro *habeas corpus* činí maximálně několik desítek hodin.¹⁴⁸

Lidsko-právní kritérium neovlivňuje pouze zacházení se zadrženými piráty. Pokud se stát, který na základě čl. 105 UNCLOS zadržel podezřelého, rozhodne předat tyto k trestnímu stíhání do státu jejich národnosti nebo k soudu jiného třetího státu, musí přitom vzít v potaz též hledisko dodržení lidských práv v tomto státě.¹⁴⁹ Předání ke stíhání do států, kde by hrozilo porušování lidských práv podezřelého, tímto může být značně ztíženo či přímo znemožněno. To se týká těch států, kde lze o kvalitě dodržování lidských práv obecně pochybovat, jako jsou například vlastní Somálsko nebo Jemen.

Z podobného důvodu v minulosti například Velké Británie instruovala své loďstvo, aby vůbec neprovádělo zadržení pirátů na volném moři. Zadržení pirátů v jejich jurisdikci by totiž snadno mohli, s ohledem na evropský lidsko-právní rámec, namítat porušování některých lidských práv v jejich domovském státě a popřípadě dokonce žádat o ochranu pod azylovým právem. Získání pobytu v některé ze západních zemí může být piráty vnímáno jako výhoda, což ve svém důsledku naopak k šíření pirátství přispívá.¹⁵⁰

¹⁴⁸ Např. holandský obvodní soud v Rotterdamu v případě „Cygnus“ shledal 40 denní prodlevu u předvedení podezřelých somálských pirátů před soud v rozporu s ustanovením čl. 5(3) Evropské úmluvy. Avšak i přes toto porušení procesních práv byli obvinění odsouzeni. GARDNER, Maggie, SIMON, Michael H.: *op. cit. sub* 134, s. 797 a násl.

¹⁴⁹ Tzv. *non-refoulement principle* vyžadovaný v řadě mezinárodně-právních dokumentů, zejména vzhledem k právu uprchlickému, humanitárnímu a mezinárodním lidsko-právním standardům.

¹⁵⁰ KONTOROVICH, Eugene: *op. cit. sub* 94, s. 267.

7 Obrana plavidel před útoky pirátů

Problematika obrany plavidel tvoří samostatnou kapitolou potírání pirátství. S touto problematikou jsou spojeny určité právní aspekty, o kterých pojednává následující kapitola. V zásadě můžeme rozlišit dvě kategorie opatření. První kategorii představují preventivní a reakční opatření zajišťované oficiálními námořními autoritami různých států. Tato opatření jsou prováděna ozbrojenými námořními složkami, jako jsou pobřežní hlídka nebo vojenské námořní síly. Druhou kategorií obrané strategie představují prostředky pasivní a aktivní obrany plavidel bez pomoci zvenčí, tj. samotnou posádkou a dalšími specifickými opatřeními.

7.1 Koordinované námořní operace

Zajištění námořní bezpečnosti a pořádku skrze provádění organizovaných námořních operací vojenského námořnictva je výzvou zahrnující široké spektrum faktických, ekonomických i právních překážek. V oblastech, jako je například Somálsko nebo východní Indický oceán, si provádění takových námořních operací vyžaduje zapojení ozbrojených sil mnoha států a vynaložení enormních finančních prostředků.¹⁵¹ Avšak obrovská rozloha oblasti znamená, že ani při vynaložení takových prostředků nemusí být dosaženo očekávaného výsledku. Výzvy RB OSN prostřednictvím výše popsaných rezolucí byly mezinárodním společenstvím vyslyšeny v podobě provedení několika bezpečnostních námořních operací v Adenském zálivu a západním Indickém oceánu. Nejvýznamnější z těchto operací jsou *Operation Ocean Shield*, *Operation Atalanta* a *Combined Task Force 151*. Je třeba připomenout, že právní mandát k operacím v Africkém rohu je založen právě na příslušných rezolucích RB¹⁵², to platí především o operacích v teritoriálních vodách Somálska nebo na vlastní africké pevnině. Avšak i bez mandátu RB by byly zúčastněné námořní síly oprávněny zasáhnout proti pirátství v mezinárodních vodách z titulu uplatnění universální jurisdikce podle čl. 105 UNCLOS. *Operation Atalanta* je od prosince 2008 z rozhodnutí Rady EU prováděna námořními silami EU („EUNAVFOR“) v rámci společné bezpečnosti a obranné politiky EU.¹⁵³ Operační oblast této akce sahá od jižní části Rudého moře, přes Adenský záliv, až do západní části Indického oceánu, včetně Seychelských ostrovů.

¹⁵¹ V roce 2011 se do proti-pirátských operací v Adenském zálivu a Indickém oceánu zapojilo na 30 zemí. Odhadované náklady na tyto operace přesáhly částku 1,25 bilionu amerických dolarů. PRIDDY, Alice, CASEY-MASLEN, Stuart: *op. cit. sub 25*, s. 15.

¹⁵² Např. č. 1816, 1838, 1846 a pozdější, viz. kap. 4.4.

¹⁵³ O vymezení cílů společné bezpečnostní a obranné politiky a nasazení ozbrojených sil rozhoduje Rada EU podle ustanovení čl. 42 a násl. Smlouvy o EU.

Operation Ocean Shield od září 2009 navazuje na předchozí operace (*Allied Protector*) námořních sil států Severoatlantické aliance („NATO“).¹⁵⁴ Operační rámec zahrnuje především oblast Afrického rohu, kde se tato mise jednak přímo zapojuje do operací na moři a zároveň pomáhá regionálním státům ve vytváření vlastních proti-pirátských opatření a napomáhá realizaci regionální spolupráce. Operace *Combined Task Force 151* funguje od ledna 2009 jako společná mise 25 států pod vedením Spojených států. Jejím posláním je aktivně zasahovat, narušovat a potírat pirátství v oblasti Adenského zálivu a východního pobřeží Somálska s cílem zajistit světovou námořní bezpečnost a svobodu plavby.¹⁵⁵ V kontextu povšechné náročnosti takových operací, se proto jeví jako relativně snazší provádění takových opatření v relativně menších a uzavřených oblastech, jako tomu je například v případě Malacké úžiny. Koordinované patroly v Malacké úžině (ofic. *Malacca Strait Patrols*) probíhají od roku 2008 jako společné úsilí pouze čtyř států (Indonésie, Malajsie, Thajska a Singapuru).

K zabezpečení námořní plavby v kritických oblastech je využíváno několik strategií. První možnou strategií je aktivní provádění námořních patrol ve stanovené oblasti, přičemž válečná loď buď provádí vlastní záchranné operace v reakci na ohlášený pirátský útok, nebo svou přítomností pasivně odstrašuje potenciální pachatele od provedení útoku. Další prováděnou strategií je organizování konvojů plavidel pod ochranou pouze několika válečných lodí.¹⁵⁶ V tomto případě je konvoj obchodních plavidel eskortován kritickou oblastí za doprovodu pouze několika válečných plavidel. Oproti předchozímu opatření, toto řešení neobnáší tak rozsáhlé nároky na materiální zajištění a logistickou podporu. Třetím obvyklým opatřením k ochraně lodí před pirátstvím na obvyklých námořních trasách je zřizování chráněných námořních koridorů. Pro oblast Adenského zálivu jde o Mezinárodně doporučený tranzitní koridor (*Internationally Recommended Transit Corridor*, „IRTC“, plán koridoru viz příloha č. 5). Ustanovení IRTC se při potírání pirátství a ozbrojené loupeže osvědčilo.

¹⁵⁴ Zapojení sil NATO podléhá jednomyslnému schválení Severoatlantické rady. Rozhodnutím rady z 19.3.2012 byl časový rámec operací v Africkém rohu rozšířen až do konce roku 2014. NATO. *Operation Ocean Shield – summary* [online]. mc.nato.int [citace: 15.10.2013]. Dostupné z <<http://www.mc.nato.int/about/Pages/Operation%20Ocean%20Shield.aspx>>.

¹⁵⁵ PRIDDY, Alice, CASEY-MASLEN, Stuart: *op. cit. sub 25*, s. 15-16.

¹⁵⁶ Praktické zkušenosti s organizací námořních konvojů sahají zpět do období první světové války, kdy byly široce používány jako jeden ze způsobů zabezpečení transatlantické lodní dopravy před útoky německých ponorek.

Vytyčení plavební trasy umožňuje koncentrovat úsilí pouze v pevně ohraničené oblasti, kterou lze relativně účinně zabezpečit s použitím jen omezeného počtu válečných lodí.¹⁵⁷

S přihlédnutím k tomu, co již bylo řečeno o pravidlech námořního práva v kapitolách 3 a 4, jsou právní aspekty výše uvedených opatření prováděných válečným loďstvem různých států zřejmé. Články 101 a 105 UNCLOS umožňují státům provádět proti-pirátské operace pouze v oblasti volného moře. Z toho důvodu není bez dalšího možné, aby námořní síly třetích států prováděli jakékoli operace (vyjma *pokožného proplutí*) v teritoriálních vodách pobřežních států. Námořní patroly, eskorty konvojů plavidel i ochrana vytyčených námořních koridorů mohou zasahovat do výsoštných vod pobřežních států jen s jejich zvláštním svolením. Toto omezení je však v případě somálského pobřeží odstraněno obecným souhlasem somálské TFG deklarovaným prostřednictvím řady výše uváděných rezolucí RB OSN. Opatření RB přijaté podle kapitoly VII. Charty OSN by však zřejmě postačovalo k mezinárodněprávní legalizaci proti-pirátských operací v teritoriálních vodách i bez souhlasu pobřežního státu. V ostatních oblastech je nicméně třeba tento požadavek řešit v rámci regionálních struktur operační spolupráce, podle zásad uvedených v kapitole 5 této práce, případně podle obecných pravidel mořského práva.

7.2 Ochrana plavidel opatřeními nestátního charakteru

Námořní operace nelze s materiálního ani ekonomického hlediska provádět v neomezeném rozsahu vždy a všude. Proto se posádka, velitelé i vlastníci obchodních lodí často uchylují k použití dodatečných opatření, která přinejmenším snižují potenciální úspěšnost pirátského útoku. I při realizaci těchto opatření však hraje určitou roli stát registrace konkrétního plavidla. Některými aspekty těchto prostředků se proto budeme dále zabývat.

7.2.1 Zavádění pasivních obranných prvků

Pasivní obrané prvky představují opatření, která nevyžadují přímé použití síly. Těchto prostředků existuje celá řada. IMO sestavila operační příručku, ve které některé z nich doporučuje.¹⁵⁸ Mezi tato opatření patří zajištění včasného varování před přicházejícím útokem a instalace dalších ochranných prvků k zajištění zvýšené ochrany velitelského můstku (neprůstřelná skla, zvýšené oplocení apod.) nebo jiných významných přístupových míst na palubu lodi. Toho se obvykle dosahuje instalováním fyzických bariér na bocích lodi,

¹⁵⁷KRASKA, James: *op. cit. sub 1*, s. 97-98. Více o IRTC dostupné z <http://www.shipping.nato.int/operations/OS/Pages/GroupTransit.aspx>.

¹⁵⁸ Více: IMO. *Best Management Practices for Protection against Somalia Based Piracy*, srpen 2011. Dostupné z <http://www.imo.org/MediaCentre/HotTopics/piracy/Documents/1339.pdf>.

zejména v kritických místech. Jako bariéra bývá nejčastěji používán ostnatý drát nebo mříže s kovovými ostny, obojí případně v kombinaci s elektrickým oplocením. Dalším opatřením znesnadňujícím provedení nalodění je využití vodních chrličů, vodních děl, vodní pěny nebo mlhy, které jsou zaměřené zejména na místa, kde lze očekávat pokus o nalodění. Nelze podceňovat ani možnosti zručného manévrování s napadeným plavidlem (plavba proti vlnám, zvýšení rychlosti, atd.).

Pokud bylo i přes tato opatření realizováno úspěšné nalodění útočníků, osvědčilo se v praxi zbudování zabezpečených míst, kde se celá posádka ukryje před útokem pirátů, přivolá pomoc a vyčká zásahu námořní patroly. Tím se značně snižují možnosti útočníků na zajištění posádky a úspěšné zmocnění se lodi. Taková místa se označují jako „*zabezpečené shromažďovací body*“ nebo „*citadely*“. Tyto prostory musí být vybaveny zdvojeným komunikačním systémem, kterým lze přivolat pomoc. Zároveň jsou tyto prostory obvykle speciálně technicky upraveny, aby odolaly případným pokusům útočníků o proniknutí. Předpokládané účinnosti tohoto opatření je však dosaženo jen tehdy, pokud se v tomto zabezpečeném místě podaří včas shromáždit celou posádku plavidla.

Zavádění pasivních ochranných prvků na palubách lodí směřujících do ohrožených oblastí je doporučováno nejen mezinárodními organizacemi typu IMO nebo IMB, ale i jednotlivými státy. Tato opatření představují jednoduchou, levnou, ale přitom relativně účinnou metodu, jak snížit riziko úspěšného napadení a únosu plavidla a posádky. Zároveň nejsou s těmito opatřeními spojeny žádné právní obtíže.

7.2.2 Použití aktivních prostředků obrany

Aktivní obrané prostředky, jsou prostředky zahrnující použití síly nebo jiné formy přímého donucení k zabránění nebo odražení pirátského útoku. Právo na obranu před útokem přímo hrozícím určité osobě nebo majetku, lze považovat za právní princip uznávaný všemi civilizovanými národy. Z toho důvodu nelze vykonání obrany vlastní ani cizí považovat za protiprávní. Skutečnost, že je toto jednání prováděno na volném moři, tedy v oblasti nepodléhající jurisdikci kteréhokoli státu, zde nehraje žádnou roli. Fakticky vzato dochází k obranému jednání stejně na palubě plavidla, které na volném moři spadá do právní jurisdikce státu vlajky. Z právního hlediska proto aktivní obrana před útokem nepředstavuje problém. Nicméně určité právní otázky jsou spojeny s užitím specifických obranných prostředků (především střelných zbraní), a s intenzitou použití těchto prostředků, v neposlední řadě vyvstává také otázka právní odpovědnosti za případné excesy.

Mezi nejčastěji odbornou veřejností diskutované prostředky obrany patří použití střelných zbraní. Ač se jedná o možnost zdánlivě účinnou a s nízkými pořizovacími náklady, kritici této možnosti poukazují na mnohé nedostatky faktického i právního charakteru. Mezi hlavní kritiky zbraní na palubě obchodních lodí patří především IMO¹⁵⁹ a OSN. V otázce střelných zbraní na palubě civilních plavidel zatím mezinárodní společenství nepřijalo jednotné stanovisko.

Obecně platí, že obchodní plavidlo na volném moři je subjektem jurisdikce státu vlajky, pod kterou se plaví. Proto se ohledně nošení a užití střelných zbraní na palubě obchodní lodi uplatní právní řád státu vlajky. Nicméně národní pravidla pro nošení zbraní se často značně odlišují. Tak vzniká specifický jurisdikční konflikt. Pokud obchodní loď vstoupí do výsostných vod pobřežního státu a do jeho přístavů, stává se zároveň i subjektem jurisdikce pobřežního státu, přičemž pravidla pro nakládání se střelnými zbraněmi se v konkrétním pobřežním státě a zejména v jeho přístavech) mohou lišit od těch, které stanovuje stát vlajky. V důsledku toho ozbrojené osoby na palubě těchto plavidel, ačkoliv jednají v souladu se zákony státu vlajky, mohou současně porušovat právní předpisy pobřežního státu. Pro legální použití a nošení střelné zbraně by pak bylo nutné splnit požadavky obou jurisdikcí. Jak se však takovému požadavku vyhnout? Některé státy tolerují zbraně na palubě obchodních lodí kotvicích v přístavech, pokud jsou po celou dobu bezpečně uloženy a uzamčeny v zabezpečené místnosti či tresoru. Případně požadují vylození a svěření takových zbraní do rukou přístavních autorit na dobu pobytu lodi v přístavu. Některá plavidla se snaží těmto regulacím vyhnout také tím, že ještě před vplutím do teritoriálních vod, vyloží zbraně na plovoucí platformu a zanechají je v mezinárodních vodách, kde si je při zpáteční cestě opět vyzvednou. Toto řešení však přináší očividné možnosti pro zneužití odložených zbraní. Jiná plavidla se zbraní na palubě dokonce přímo zbavují vhozením do moře před vstupem do pobřežních vod.¹⁶⁰

Je zřejmé, že přítomnost střelných zbraní na palubě je stále kontroverzním tématem, které má své obhájce i odpůrce. Nicméně ani kritici však nezavrhují aktivní obranu jako takovou, pouze varují před možnými důsledky, které používání střelných zbraní k obraně přináší. Z toho důvodu je doporučováno použití obranných prostředků, které nemohou způsobit smrtící účinek. Použití těchto prostředků nabízí potenciálně účinné řešení, které

¹⁵⁹ Více: IMO. Doc. MSC.1/Circ.1333. *Recommendations to Governments for preventing and suppressing piracy and armed robbery against ships*. 26.6.2009.

¹⁶⁰ PRIDDY, Alice, CASEY-MASLEN, Stuart. Counter-piracy Operations by Private Maritime Security Contractors. *Journal of International Criminal Justice*, 1.9.2012, roč. 10, č. 4, s. 839 n.

z hlediska mezinárodního práva neobnáší žádná rizika. Jako nesmrtící obrané prostředky se používají různé druhy hi-tech zařízení jako jsou zvuková zařízení s dlouhým dosahem (tzv. „LRAD“), které na relativně dlouhou vzdálenost (obvykle do 500 metrů) umožňují „vystřelení“ pronikavého zvukového signálu o nepříjemně vysoké frekvenci, čímž znemožňují přiblížení útočníků. Podobným zařízením jsou tzv. „oslňovací pušky“, které způsobují dočasné oslepení útočníků, nebo zařízení označované jako „pain ray“ - laserové záření způsobující při kontaktu s kůží nesnesitelnou bolest, avšak bez trvalých následků.¹⁶¹ Nutno podotknout, že ačkoliv je účinnost těchto obraných zařízení srovnatelná s použitím střelných zbraní, pořizování náklady na tyto hi-tech zařízení jsou mnohonásobně vyšší.

7.2.3 Využití soukromých námořních bezpečnostních služeb

Další možný způsob obrany plavidel před útokem pirátů představuje najímání příslušníků soukromých bezpečnostních služeb na palubu plavidla (*Private Maritime Security Contractors*, „PMSC“). PMSC jsou speciálně vyškolené osoby, například bývalí příslušníci ozbrojených sil nebo policie, kteří poskytují různé druhy bezpečnostních služeb zahrnující vyhodnocování rizik, praktické poradenství, obranný výcvik posádky nebo i ozbrojenou či neozbrojenou ostrahu lodi. I u těchto osob však platí stejná pravidla pro použití síly, jaká byla nastíněna v předchozí podkapitole.

Právní status PMSC, pokud nejednají s výslovným pověřením státu, zůstává civilní se stejnými právy a povinnostmi, jaké mají ostatní civilisté na palubě lodi. Jejich jednání proto bude posuzováno primárně s ohledem na právní řád jejich státní příslušnosti, nebo právní řád státu vlajky lodi, anebo právní systém pobřežního státu, budou-li se vyskytovat v teritoriálních vodách toho kterého státu. Proto může být výkon jurisdikce nad jednáním těchto osob nárokován ze strany hned několika různých států s odlišnými právními režimy pro jednání v obraně nebo sebeobraně. Za určitých okolností tak mohou být, stejně jako jiní členové posádky plavidla, hnáni k odpovědnosti, ačkoliv jejich jednání bylo z hlediska právního řádu, který je jim „bližší“ (např. právní řád země jejich původu, nebo státu vlajky), v pořádku.¹⁶²

PMSC lze přesto, na rozdíl od ostatních členů posádky, pokládat za osoby se zvláštní odbornou způsobilostí vyplývající z jejich zaměstnání. Je proto zřejmě namístě požadovat od těchto osob vyšší standard pro posouzení adekvátnosti obranného jednání nebo sebeobrany.

¹⁶¹ JEFFREY, Robert S. An Efficient Solution in a Time of Economic Hardship: The Right to Keep and Bear Arms in Self-Defense Against Pirates. *Journal of Maritime Law and Commerce*, říjen 2010, roč. 41, s. 507 a násl.

¹⁶² PRIDDY, Alice, CASEY-MASLEN, Stuart: *op. cit. sub 148*, s. 839 a násl.

PMSC mají větší předpoklady pro náležité posouzení použití nezbytných obranných prostředků, než jak je tomu u ostatních námořníků. V určitém smyslu jsou to „profesionálové“. Z toho důvodu je nutné po PMSC požadovat dodržování i dalších standardů, pokud dojde k odzbrojení a zadržení útočníků. Především je nutno upozornit na dodržení základních principů lidských práv při zacházení a zadržení osob podezřelých z pirátství nebo ozbrojené loupeže.

Určitou alternativu k využití PMSC při ochraně obchodních plavidel, představuje umístění příslušníků oficiálních ozbrojených sil na palubách obchodních lodí, jako ozbrojenou ostrahu. Tyto osoby jsou označovány jako *Vessel Protection Detachments* („VPD“). V minulosti rozmísťovaly státy (např. Francie, Španělsko, Izrael, Itálie, Velké Británie a další) oddíly svých ozbrojených sil na paluby komerčních plavidel plující pod jejich vlajkou. Tyto vojenské osoby, ač se nacházejí na soukromých plavidlech, vykonávají státní funkci, proto již nemají civilní právní postavení. Na jednání VPD se, na palubě lodi plující pod vlajkou státu jejich příslušnosti v mezinárodních vodách, z toho důvodu vztahuje princip státní imunity, který tyto osoby vyjímá z jurisdikčního dosahu jiných států. Nadto lze u příslušníků ozbrojených sil předpokládat ještě větší zodpovědnost a zkušenosti s adekvátním použitím síly, než jak tomu je v případě PMSC, a tedy i menší prostor pro případné excesy. Bohužel jsou kapacity států při rozmísťování VPD omezené. Na rozmísťování příslušníku VPD se v současnosti podílí například spojené síly EUNAVFOR.¹⁶³

¹⁶³ EUNAVFOR. Finnish EU Naval Force Autonomous Vessel Protection Detachment Keeps Skills Sharp During Deployment [online]. Eunavfor.eu, 27.6.2013 [citace 13.7.2013]. Dostupné z <<http://eunavfor.eu/finnish-eu-naval-force-autonomous-vessel-protection-detachment-keeps-skills-sharp-during-deployment/>>.

8 Pirátství v národní legislativě

V neposlední řadě je třeba upozornit na možnosti stíhání pirátství na základě národních právních řádů jednotlivých států.¹⁶⁴ Zvláštní pojetí námořního pirátství v mezinárodním právu sice umožňuje zadržet nebo zatknout osobu podezřelou ze spáchání těchto činů, ale samotné trestní stíhání a potrestání již probíhá na základě národního právního rámce a před národními soudy.¹⁶⁵ Bez odpovídající kriminalizace pirátství na národní úrovni se jakákoli mezinárodní iniciativa stává bezzubou.

Národní legislativy definují pirátství přímo skrze čl. 101 UNCLOS, případně vytváří vlastní definici, anebo pirátství stíhají podle obecných ustanovení trestního práva. Podobná různorodost však platí i o určení jurisdikce k těmto trestným činům. Nikoli všechny státy na domácí úrovni umožňují využití universální jurisdikce pro případy pirátství (viz. přehledová tabulka v příloze č. 4).¹⁶⁶ Zkoumání pramenů proti-pirátské legislativy v národních právních řádech zřetelně přesahuje možnosti této práce, proto se v následující podkapitole zabývám pouze možnostmi trestního postihu pirátství v rámci českého práva.

8.1 Možnosti stíhání námořního pirátství v českém právu

České trestní právo obecně stanovuje několik kritérií, na nichž lze založit působnost trestního zákona pro činy pirátství nebo ozbrojené loupeže na moři. Pravidla pro určení působnosti trestního zákona jsou uvedeny v hlavě I. obecné části zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“). V souvislosti s pirátstvím jde především o § 5 TZ – zásada registrace, § 6 TZ – zásada personaly, § 7(2) TZ – pasivní princip personaly a potažmo i § 8 TZ – tzv. subsidiární zásada universality ve zvláště specifických případech. Mimoto však může být působnost trestního zákona také rozšířena (popř. zúžena) mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu (§ 9 TZ). Vzhledem ke generální recepční klauzuli čl. 10 Ústavy ČR (ve znění úst. zákona č. 395/2001 Sb.) se tak za součást právního řádu ČR považuje také dohoda UNCLOS. Tímto došlo k inkorporaci relevantních ustanovení UNCLOS do českého trestního práva. V případech pirátství

¹⁶⁴ Více: seznam států s proti-pirátskou legislativou, vč. odkazů na relevantní ustanovení národního práva, je dostupný z <http://www.un.org/depts/los/piracy/piracy_national_legislation.htm>.

¹⁶⁵ BENTO, Lucas. *Toward an International Law of Piracy...* s. 428.

¹⁶⁶ DUTTON, Yvonne. *Maritime Piracy and the Impunity Gap: Insufficient National Laws or a Lack of Political Will?* *Tulane Law Review*, 21.9.2011. roč. 86. s. 1141.

definovaných v čl. 101 UNCLOS tedy může být dovozována působnost českého trestního zákona na základě universálního principu (čl. 105 UNCLOS).

České trestní právo vlastní definici pirátství nemá. Lze však dovodit možnost právně kvalifikovat jednání spadající pod definici pirátství v čl. 101 UNCLOS jako některý z trestných činů podle zvláštní části TZ, zejména hlavy II. (typicky např. § 173 – loupež, § 174 – brání rukojmí nebo § 175 – vydírání). Nicméně vzhledem k zvláštní povaze činu pirátství bude právní kvalifikaci jednání spíše odpovídat některá ze speciálních skutkových podstat uvedených v hlavě VII. TZ (§ 290 – získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou, § 291 – ohrožení bezpečnosti uvedených prostředků). Tato ustanovení lze dle mého názoru považovat za kriminalizaci pirátství na moři z hlediska českého práva. Avšak ve srovnání s definicí pirátství podle UNCLOS vykazují tato ustanovení značné odlišnosti. §290 TZ říká, že: *„Kdo na palubě vzdušného dopravního prostředku, civilního plavidla (...) v úmyslu získat nebo vykonávat kontrolu nad tímto prostředkem: a) užije proti jinému násilí nebo pohrůžky násilím, b) vyhrožuje jinému usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu nebo c) zneužije bezbrannosti jiného, bude potrestán (...).“* Lze proto uzavřít tak, že má-li provedeno trestní stíhání pirátů před českými soudy na základě uplatnění univerzální jurisdikce podle čl. 105 UNCLOS, musí jednání pirátů naplňovat nejen všechny znaky skutkové podstaty některého z výše uvedených ustanovení TZ, ale navíc musí naplňovat i požadavky čl. 101 UNCLOS, protože pouze pro taková jednání je možno universální jurisdikci uplatnit.

Závěrem

Z toho co bylo v této diplomové práci uvedeno je zřejmé, že fenomén pirátství na moři představuje problematiku i do budoucna stále živou. Současná úprava proti-pirátských pravidel v mořském právu vychází z doktríny staré více než sto let. Je tedy na místě hovořit o zastarání, bezzubosti či dokonce o úplném selhání mezinárodního práva ve věci současného pirátství, jak uvádějí někteří současní autoři? Mezinárodní právo se odedávna zabývalo především vztahy mezi státy, nikoli stíháním trestné činnosti jednotlivců. Má se tedy mezinárodní právo zabývat problematikou potírání mezinárodního námořního pirátství více? Podle mého názoru, to není zcela nezbytné.

V předcházejících kapitolách byly představeny jak pravidla mořského práva, tak další mezinárodní dokumenty, které umožňují jednotlivým státům přijímat dostatečná opatření k potírání pirátství a odpovědné osoby trestně stíhat a potrestat. Jednotlivé státy tak mají k dispozici prostředky, které v mezinárodních vodách umožňují pro vynucení práva a pořádku zasahovat podobným způsobem jako na pevnině. Jako hlavní problém se tak jeví především nezáměr mezinárodního společenství tohoto právního rámce dostatečně využívat.

Jde-li o ozbrojenou loupež v pobřežních vodách, upřednostňuje současné mezinárodní právo princip nenarušování svrchovanosti pobřežního státu před zájmem na potírání námořní kriminality. Avšak tam, kde pobřežní stát není svou úlohu plnit, poskytuje mezinárodní právo stále prostředky, kterými lze účinně zasáhnout. Mandát k zásahu v teritoriálních vodách lze získat souhlasem dotčeného pobřežního státu, nebo zaštitěním opatřením RB OSN, Jak ukazují zkušenosti ze Somálska.

Trestní stíhání a trestání pachatelů pirátství nebo ozbrojené loupeže je stále spojeno více s překážkami praktické než právní povahy. Mezinárodní právní řád poskytuje všem státům možnost vykonávat svou působnost na základě univerzální jurisdikce. Pro zbývající většinu případů lze založit jurisdikci podle určovacích principů zakotvených ve zmiňovaných mezinárodních úmluvách. Přesto v některých specifických případech, tento právní rámec nepostačuje. Jde o případ, kdy k incidentu dochází výlučně v pobřežním moři státu, který není schopný sám účinně zasáhnout a zároveň neexistuje žádný jiný vztah pachatelů nebo subjektů útoku ke státu, který by jinak byl ochoten jurisdikci vykonávat. V tomto případě bude podle současných pravidel oprávněn k výkonu trestní jurisdikce pouze pobřežní stát, nebo ten stát, u kterého existuje příslušný jurisdikční vztah.

Většina soudních řízení dnes probíhá před národními soudy v regionu, kde k incidentům dochází. Předání pachatelů k těmto soudům je možné lehce realizovat na základě

transferových dohody mezi státem soudu a státem, který provedl zadržení. Vždy je však třeba mít na paměti, že i *hostes humani generis* si zaslouží zacházení podle současných standardů mezinárodních lidských práv.

Současné mezinárodní právo konečně umožňuje použití nejrůznějších preventivních a ochranných opatření. Ať už jde o realizování námořních operací, nebo sebeobranu námořníků ozbrojenou silou. Tato praktická řešení přitom představují skutečnou realizaci prostředků, které mezinárodní právní řád poskytuje.

Vzhledem k výsledkům, kterých bylo v posledních dvou letech dosaženo v boji s pirátstvím u pobřeží východní Afriky, lze tedy uzavřít, že současné právní prostředky dostačují k účinnému potírání pirátství kdekoli na světě pouze tehdy, pokud je mezinárodní společenství států odhodláno důsledně vynucovat dodržování práva a bezpečnosti na moři odpovídající realizací těchto prostředků.

První kapitoly této práce jsou věnovány teoretickému úvodu

Resumé

Maritime piracy is one of the oldest crime under international law. Since the ancient times pirates were treated as *hostis generis humani* – the enemy of mankind. That was the basis for each state to take an action against pirates at sea, confiscate their ships and punish detained suspects. This customary principle constituted a pattern for current codification of the law of the sea, which provide universal mandate to punish piracy.

This thesis concerns legal aspect of piracy, which are connected to repression of piracy at sea. There is a wide range of legal questions connected to piracy that arises from special nature of this crime as a conduct committed on high sea or at the place out of usual jurisdiction of any state. This thesis is trying to determine these aspects and to find effective solution under current international law.

First chapters of this document are aimed to piracy from both historical and current perspective. There is also elementary introduction to basic questions of maritime law that is necessary for better understanding of the topic. Next few pages are dedicated to the definition of piracy under international law and its connection to the conduct called armed robbery at sea. Concrete measures provided by international law are analyzed in following part. In general, there is several international agreements beginning with United Nations Convention of the law of the sea. In the concrete, UN Security Council measures, activities of International Maritime Organization and other significant regional initiatives should be mentioned. Prosecuting of perpetrators is undoubtedly a part of fight against piracy, from that reason, the question of criminal jurisdiction in cases of piracy and armed robbery at sea is mentioned too.

Appropriate preventive and defense measures are also necessary for effective deterring of piracy. Legal aspects of use such a measures are mentioned in special chapter of this document. For example: engagement of naval forces, right to self-defence, use of armed force or involvement of private security services for improving protection of ships is mentioned.

The final part of this thesis deals with piracy from national law prospective with special regard to options in prosecuting pirates under Czech domestic law.

Shrnutí

Námořní pirátství je jedním z nejstarších deliktů, které mezinárodní právo zná. Již odedávna byli námořní piráti označováni za *hostis generis humani* - nepřátele lidského pokolení. Z toho vyplývalo oprávnění každého státu zasahovat proti pirátům na volném moři, zabavovat jejich lodě a zadržené piráty potrestat. Tento zvykový koncept byl předlohou i pro současnou kodifikaci mořského práva, která poskytuje universální oprávnění k trestání pirátství.

Tato diplomová práce se zabývá právními aspekty, které jsou spojené s potíráním pirátství na moři. S potíráním pirátství je spojena celá řada právních otázek, které vyplývají ze zvláštní povahy tohoto činu, jako jednání spáchaného na volném moři a mimo oblast obvyklého působení státní moci. Tato práce se snaží tyto problematické aspekty označit a nalézat efektivní řešení v rámci současného mezinárodního práva.

První kapitoly této práce jsou zaměřeny na problematiku pirátství z hlediska historického i současného. Zařazen je také exkurz do základních otázek mořského práva, jejichž znalost je nezbytná pro lepší pochopení této tematiky. Dále se věnuji problematice současné definice pirátství v mezinárodním právu a jejímu vztahu k jednání označovanému jako ozbrojená loupež na moři. Další části práce se již věnuje konkrétním nástrojům, které mezinárodní právo k boji s pirátstvím poskytuje. V rovině obecné se jedná o celou řadu mezinárodních dohod, počínaje Úmluvou OSN o mořském právu. V rovině konkrétní je třeba zmínit aktivitu Rady bezpečnosti OSN, Mezinárodní námořní organizace nebo některá další významné regionální iniciativy. Protože součástí boje s pirátstvím je nepochybně i spravedlivé potrestání jeho pachatelů, jsou v této práci zmíněny také otázky výkonu trestní jurisdikce v případech pirátství a ozbrojené loupeže.

Úspěšný boj s pirátstvím si žádá také odpovídající preventivní opatření. Z toho důvodu je zařazena také kapitola věnující se těmto prostředkům a právním otázkám, které jsou s výkonem těchto opatření spojené. Analyzováno bude např. nasazení mezinárodních námořních sil, užití sebeobrany, použití střelných zbraní nebo zapojování soukromých bezpečnostních služeb k ochraně plavidel.

Závěrečná část práce se věnuje pirátství z hlediska vnitrostátního zákonodárství se zaměřením na možnosti stíhání námořních pirátů v českém právním řádu.

Klíčová slova

Námořní pirátství, ozbrojená loupež na moři, mořské právo, Úmluva OSN o mořském právu, volné moře, pobřežní moře, jurisdikce na moři

Key words

Maritime piracy, armed robbery at sea, law of the sea, UN Convention on the Law of the Sea, high sea, territorial sea, maritime jurisdiction

Seznam použitých zdrojů

A. Monografie

BOATWRIGHT, Mary Taliaferro a kol. *Dějiny římské říše*. Praha: Grada Publishing, 2012. 530 s. ISBN 978-8024-73168-1.

CICERO, Marcus Tullius. *De Officiis*. Sv. III, 107.

ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2008. 840 s. ISBN 978-80-717-9728-9.

DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011. 448 s. ISBN 978-80-87212-86-8.

DUBNER, Barry Hart. *The Law of International Sea Piracy*. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 1980. 179 s. ISBN 90-247-2191-1

GEISS, Robin, PETRIG, Anna. *Piracy and Armed Robbery at the Sea: The Legal Framework for Counter-piracy Operations in Somalia and Gulf of Aden*. Oxford: Oxford University Press, 2011. 321 s. ISBN 978-0-19960-952-9.

HELLER, Roazen. *The Enemy of All: Piracy and The Law of the Nations*. New York: Zone Books, 2009. 274 s. ISBN 978-1-890951-94-8.

CHALK, Peter, SMALLMAN, Laurence, BURGER, Nicholas. *Countering Piracy in the Modern Era*. Santa Monica: RAND Corporation, 2009. 23 s. ISBN 978-0-8330-4793-9.

KONSTAM, Angus. *Piracy: The Complete History*. Oxford: Osprey Publishing, 2009. 368 s. ISBN 978-1-84603-204-0.

KONSTAM, Angus. *Pirates 1660-1730*. Oxford: Osprey Publishing, 2004. 63 s. ISBN 1-85532-706-6.

POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část*. 6. vydání. Praha: C. H. BECK, 2011. 533 s. ISBN 978-80-7400-398-1.

RUBIN, Alfred P. *The Law of Piracy*. Naval War College Press: Rhode Island, 1988. 444 s.

B. Periodická literatura

BAHAR, Michael. Attaining Optimal Deterrence at Sea: A Legal and Strategic Theory for Naval Anti-Piracy Operations. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 2006, roč. 40, č. 1, s. 1-83.

BENTO, Lucas. Toward an International Law of Piracy Sui Generis: How the Dual Nature of Maritime Piracy Law Enables Piracy to Flourish. *Berkeley Journal of International Law*, 2011, roč. 29, č. 2, s. 399-455.

DERSSO, Solomon Ayele. The Somalia conflict: Implications for Peacemaking and Peacekeeping Efforts. *Institute for Security Studies*, říjen 2009, č. 198, s. 20.

DOBY, Debra. Piracy Jure Gentium: The Jurisdictional Conflict of the High Seas and Territorial Waters. *Journal of Maritime Law and Commerce*, říjen 2010, roč. 41, č. 4, s. 561-580.

DUTTON, Yvonne. Maritime Piracy and the Impunity Gap: Insufficient National Laws or a Lack of Political Will? *Tulane Law Review*, 21.9.2011, roč. 86, s. 1111-1162.

FINK, Martin, GALVIN Richard. Combating Pirates off the Coast of Somalia: Current Legal Challenges. *Netherlands International Law Review*, 2009, roč. 56, s. 367-395.

GARDNER, Maggie. Piracy Prosecutions in National Courts. *Journal of International Criminal Justice*, 1.9.2012, roč. 10, č. 4, s. 797 a násl.

GUILFOYLE, Douglas. Prosecuting Somali Pirates: Critical Evaluation of the Options. *Journal of International Criminal Justice*, 1.9.2012, roč. 10, č. 4, s. 767 a násl.

JEFFREY, Robert Stone. An Efficient Solution in a Time of Economic Hardship: The Right to Keep and Bear Arms in Self-Defense Against Pirates. *Journal of Maritime Law and Commerce*, říjen 2010, roč. 41, s. 507-533.

KONTOROVICH, Eugene. „An Guantanamo on the Sea“: The Difficulty of Prosecuting Pirates and Terrorists. *California Law Review*, 2010, roč. 98, s. 243-273.

KONTOROVICH, Eugene. ART, Steven. An Empirical Examination of Universal Jurisdiction for Piracy. *American Journal of International Law*, červenec 2010, roč. 104, s. 436-453.

KONTOROVICH, Eugene. The „Define and Punish“ Clause and the Limits of Universal Jurisdiction. *Northwestern University Law Review*, 2009, roč. 103, č. 1, s. 149-203.

PELLEGRINO, Francesca. Historical and Legal Aspects of Piracy and Armed Robbery Against Shipping. *Journal of Maritime Law & Commerce*, červenec 2012, roč. 43, s. 429-446.

PRIDY, Alice, CASEY-MASLEN, Stuart. Counter-piracy Operations by Private Maritime Security Contractors. *Journal of International Criminal Justice*, 1.9.2012, roč. 10, č. 4, s. 839 a násl.

ROACH, J. Ashley. Piracy Prosecution: Countering Piracy off Somalia: International Law and International Institutions. *American Journal of International Law*, červenec 2010, roč. 104, s. 397- 415.

SEZER, Ilgin. A Study on the Legal Aspects of Piracy and Armed Robbery. *Constanta Maritime University Annals*, roč. 12, s. 59-68.

C. Internetové zdroje

BANTEKAS, Ilias. *Criminal Jurisdiction of States under International Law* [online]. mpepil.com, březen 2011 [citace: 20.9.2013]. Dostupné z <<http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1021?rskey=h3C7ah&result=6&q=jurisdiction&prd=EPIL>>.

COWELL, Alan. *West Africa Piracy Exceeds Somali Attacks, Report Says* [online]. nytimes.com, 18.6.2013 [citace: 20.7.2013]. Dostupné z <http://www.nytimes.com/2013/06/19/world/africa/west-african-piracy-exceeds-somali-attacks-report-says.html?_r=0>.

EUNAVFOR. *Finnish EU Naval Force Autonomous Vessel Protection Detachment Keeps Skills Sharp During Deployment* [online]. Eunavfor.eu, 27.6.2013 [citace 13.7.2013]. Dostupné z <<http://eunavfor.eu/finnish-eu-naval-force-autonomous-vessel-protection-detachment-keeps-skills-sharp-during-deployment/>>.

Greenpeace. *Piracy charge against Arctic activists 'an assault on peaceful protest'* [online]. Greenpeace.org, 2.10.2013 [citace: 20.10.2013]. Dostupné z <<http://www.greenpeace.org/international/en/press/releases/Piracy-charge-against-Arctic-activists-an-assault-on-peaceful-protest---Greenpeace/>>.

GUTTERMAN, Steve. *Russia charges Greenpeace activists with piracy* [online]. reuters.com, 2.10.2013 [citace. 14.10.2013]. Dostupné z <<http://www.reuters.com/article/2013/10/02/us-russia-greenpeace-idUSBRE99107520131002>>.

IMB. Piracy Reporting Centre – News and Figures [online]. [icc-ccs.org](http://www.icc-ccs.org) [citace: 10.7.2013]. Dostupné z <<http://www.icc-ccs.org/piracy-reporting-centre/piracynewsfigures>>.

International Law Commision. *Articles concerning the Law of the Sea with commentaries 1956.* Dostupné z <http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/8_1_8_2_1956.pdf>.

KONTOROVICH, Eugene. *Piracy and International Law* [online]. globallawforum.org, 8. únor 2008 [citace: 15.1.2012] Dostupné z <<http://www.globallawforum.org/ViewPublication.aspx?ArticleId=96>>.

LANG, Jack. *Report of the Special Adviser to the Secretary-General on Legal Issues Related to Piracy off the Coast of Somalia.* Dostupné z <http://cil.nus.edu.sg/wp/wp-content/uploads/2010/10/Lang_report_S-2011-301.pdf>.

NATO. *Operation Ocean Shield – summary* [online]. mc.nato.int [citace: 15.10.2013]. Dostupné z <<http://www.mc.nato.int/about/Pages/Operation%20Ocean%20Shield.aspx>>.

ReCAAP. Information Sharing Centre. About ReCAAP [online]. ReCAAP.org [cit. 20.7.2013]. Dostupné z <<http://www.recaap.org/AboutReCAAPISC.aspx>>.

Rozhodnutí Judicial Committee of the Privy Council ze dne 26.6.1934, In Re Piracy Iure Gentium [1934] A.C. 586. Dostupné z <<http://www.uniset.ca/other/cs5/1934AC586.html>>.

SHEARER, Ivan. *Piracy* [online]. mpepil.com [citace: 23.4.2013]. Dostupné z <http://www.mpepil.com/subscriber_article?script=yes&id=/epil/entries/law-9780199231690-e1206&recno=1&searchType=Quick&query=piracy>.

SYAL, Rajeev, TOWNSEND, Mark. *Somali pirate ransoms could fund terrorists* [online]. guardian.co.uk, 1. 11. 2009 [citace: 20.5.2013]. Dostupné z <<http://www.guardian.co.uk/world/2009/nov/01/pirate-ransoms-could-fund-terrorists>>.

ŠTURMA, Pavel. *Černá vlajka pirátů znovu nahání strach? Opatření proti pirátství a ozbrojenému lupičství na moři na začátku 21. století* [online]. ipravnik.cz, 17. srpen 2009 [citace: 29.5.2013]. Dostupné z <http://www.ipravnik.cz/cz/novinky/art_6122/cerna-vlajka-piratu-znovu-nahani-strach-opatreni-proti-piratstvi-a-ozbrojenemu-lupicstvi-na-mori-na-zacatku-21-stoleti.aspx>.

THÜRER, Daniel. *Failing States* [online]. mpepil.com, únor 2009 [citace: 20.5.2013]. Dostupné z

<https://secure.sbg.ac.at/,DanaInfo=.awxyCqukwquJn0z+subscriber_article?script=yes&id=/epil/entries/law-9780199231690-e1404&recno=1&searchType=Quick&query=failed+state>.

TREVES, Tullio. *Law of the Sea* [online]. mpepil.com, duben 2011 [citace: 17.6.2013].

Dostupné

z

<https://secure.sbg.ac.at/,DanaInfo=.awxyCqukwquJn0z+subscriber_article?id=/epil/entries/law-9780199231690-e1186>.

D. Právní předpisy

Charta OSN. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 30/1947 Sb. ze dne 16.1.1947.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb. ze dne 10.5.1976.

Mezinárodní úmluva o potlačování terorismu. Sdělení ministra zahraničních věcí č. 18/2006 Sb. ze dne 26.1.2006.

Mezinárodní úmluvě proti braní rukojmí. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 36/1988 Sb. ze dne 7.3.1988.

Smlouva o Evropské unii (Celex 12012M) ze dne 7.2.1992 ve znění pozdějších předpisů.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Sdělení ministra zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.

Úmluva o potlačování protiprávních činů proti bezpečnosti námořní plavby. Sdělení ministra zahraničních věcí č. 100/2005 Sb. ze dne 10.3.2005.

Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu. Sdělení ministra zahraničních věcí č. 240/1996 Sb.

Úmluva Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Usnesení Valného shromáždění OSN 55/25 ze dne 15.11.2000.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR ze dne 16.12.1992, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 63-Fz., Trestní zákona Ruské federace ze dne 13.6.1996, ve znění pozdějších předpisů.

E. Ostatní zdroje

IMO. *Best Management Practices for Protection against Somalia Based Piracy.* Srpen 2011. Dostupné z <<http://www.imo.org/MediaCentre/HotTopics/piracy/Documents/1339.pdf>>.

IMO. Doc. MSC.1/Circ.1333. Recommendations to Governments for preventing and suppressing piracy and armed robbery against ships. 26.6.2009.

IMO. Doc. MSC.4/Circ.152. Reports on Acts of Piracy and Armed Robbery against Ships - Annual report 2009. 29. 3. 2009.

IMO. Doc. MSC.4/Circ.193. Reports on acts of Piracy and Armed Robbery against Ships - Annual report 2012. 2. 4. 2012.

IMO. Doc. MSC.4/Circ.81. Reports on acts of Piracy and Armed Robbery against Ships - Annual report 2004. 5. 5. 2005.

IMO. Doc. MSC.4/Circ.98. Report on Acts of Piracy and Armed Robbery against Ships - Annual report 2006. 13. 4. 2006.

IMO. Resolution A.1025(26). *Code of Practice for the Investigation of Crimes of Piracy and Armed Robbery against Ships.* 2.12.2009.

PRIDDY, Alice, CASEY-MASLEN, Stuart. *Counterpiracy under International Law.* Geneve: Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, srpen 2012. s. 55.

UN. Security Council Resolution S/RES/1816 (2008) ze dne 02.06.2008.

UN. Security Council Resolution S/RES/1846 (2008) ze dne 02.12.2008.

UN. Security Council Resolution S/RES/1851 (2008) ze dne 16.12.2008.

UN. Security Council Resolution S/RES/1897 (2009) ze dne 30.11.2009.

UN. Security Council Resolution S/RES/1918 (2010) ze dne 27.4.2010.

UN. Security Council Resolution S/RES/1918 (2010) ze dne 27.4.2010.

UN. Security Council Resolution S/RES/1950 (2010) ze dne 23.11.2010.

UN. Security Council Resolution S/RES/1976 (2011) ze dne 11.4.2011.

UN. Security Council Resolution S/RES/2015 (2011) ze dne 24.10.2011.

UN. Security Council Resolution S/RES/2020 (2011) ze dne 22.11.2011.

UN. Security Council Resolution S/RES/2039 (2012) ze dne 29.2.2012.

UN. Security Council Resolution S/RES/2077 (2012) ze dne 21.11.2012.

UN. Secretary-General Report S/2010/394 ze dne 26.7.2010.

UN. Treaty Collection – Status of Treaties. *Convention on High Seas* [online]. treaties.un.org [citace: 17.7.2013]. Dostupné z <http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXI-2&chapter=21&lang=en>.

UN. Treaty Collection – Status of Treaties. International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism [online]. treaties.un.org [citace: 17.7.2013]. Dostupné z <http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-11&chapter=18&lang=en>.

UN. Treaty Collection – Status of Treaties. International Convention Against the Taking of Hostages [online]. treaties.un.org [citace: 17.7.2013]. Dostupné z <http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-5&chapter=18&lang=en>.

UN. Treaty Collection – Status of Treaties. United Nations Convention on the Law of the Sea [online]. treaties.un.org [citace: 17.7.2013]. Dostupné z <http://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?&src=TREATY&mtdsg_no=XXI~6&chapter=21&Temp=mtdsg3&lang=en#1>.

UN. Treaty Collection – Status of Treaties. United Nations Convention Against Transnational Organized Crime [online]. treaties.un.org [citace: 17.7.2013]. Dostupné z <http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-12&chapter=18&lang=en>.

Přílohy

č. 1.: Live Piracy Map 2012 – South East Asia

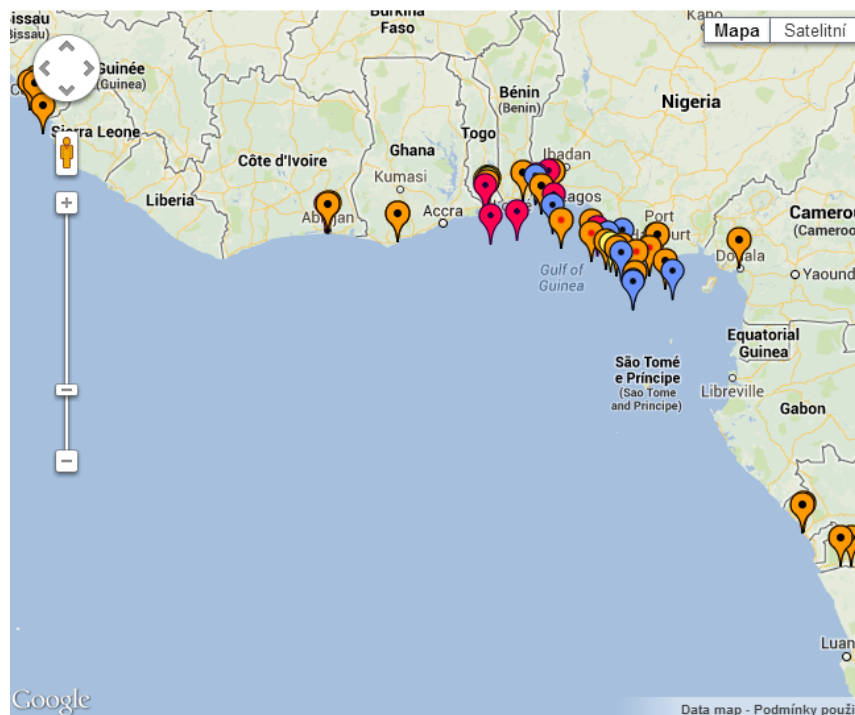
Zdroj: <http://www.icc-ccs.org/piracy-reporting-centre/live-piracy-map/piracy-map-2012>

č. 2.: Live Piracy Map 2012 – Horn of Africa and West Indian Ocean

Zdroj: <http://www.icc-ccs.org/piracy-reporting-centre/live-piracy-map/piracy-map-2012>

Č. 3.: Live Piracy Map 2012 – The Gulf of Guinea

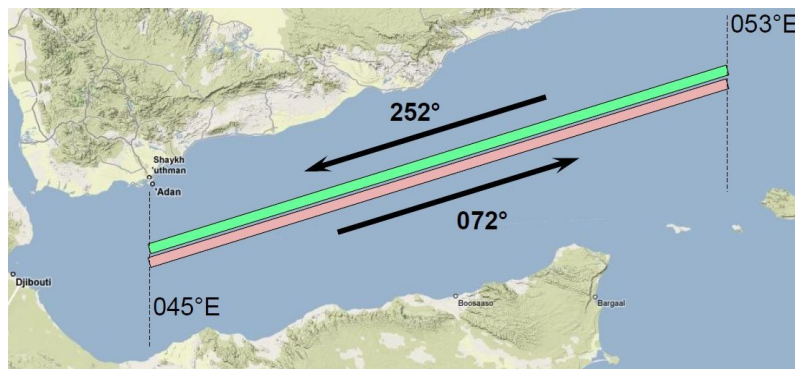
Zdroj: <http://www.icc-ccs.org/piracy-reporting-centre/live-piracy-map/piracy-map-2012>

Č. 4.: Přehled národní legislativy vzhledem k pirátství

Type of Law	States
Law of Nations (some with UJ)	US, New Zealand, Canada, Singapore, Malaysia, Israel, Bahamas
Incorporating Treat Commitments (with UJ)	Bulgaria, Poland, Finland, Oman, Czech Republic, Iran, Latvia, China, France
UNCLOS (mostly with UJ)	South Africa, Malta, UK, Kenya, Tanzania, Cyprus, Liberia, Mauritius, Australia
Defining Piracy without UNCLOS	Thailand, Japan, Greece, Estonia, Ukraine, Germany
Other States Offences	Austria, Norway, Brazil, UAE, Azerbaijan
No Category	Grenada, Zambia, Argentina, Philippines

Zdroj: DUTTON, Yvonne. Maritime Piracy and the Impunity Gap: Insufficient National Laws or a Lack of Political Will? *Tulane Law Review*, 21.9.2011. roč. 86. s. 1141.

č. 5.: Internationally Recommended Transit Corridor

Zdroj: <http://www.shipping.nato.int/SiteCollectionImages/GroupTransit01.JPG>